

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความต้องการที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตคลองเตย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเสนอสาระเป็นลำดับดังนี้

1. ทฤษฎีการสูงอายุ และการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ
2. การเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ
3. แนวคิดวิถีชีวิตครอบครัวกับผู้สูงอายุ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ
5. แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการที่อยู่อาศัยและชุมชนพักอาศัยของผู้สูงอายุ
6. ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีการสูงอายุ และการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ

ผู้สูงอายุโดยทั่วไป หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป วัยสูงอายุเป็นวัยสุดท้ายของชีวิตที่มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกายในทางเสื่อมลง ความต้านทานโรคน้อยลง จิตใจ อารมณ์เปลี่ยนแปลง (ประสพ รัตนากร, ม.ป.ท. ม.ป.ป.)

กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย (กรมประชาสงเคราะห์, 2525 : 11) ได้ให้ความหมายว่า ความสูงอายุเป็นการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระยะสุดท้ายของช่วงอายุของมนุษย์ ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่เกิดดำเนินต่อเนื่องไปจนถึงสิ้นสุดอายุขัยของสิ่งมีชีวิตนั้นๆ และกำหนดให้บุคคลที่มี อายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นผู้สูงอายุ

กมลลา แสงสีทอง (2526 : 8) ให้ความหมายว่า คือบุคคลในวัยสุดท้ายของวงจรชีวิตที่ ตั้งต้น ตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก และวัยชรา (โดยที่วัยชรา นั้น ยังไม่มีการกำหนดเกณฑ์อายุ แน่นนอนว่าเท่าใด

ประสพ รัตนากร (ม.ป.ท. ม.ป.ป. : 3) ได้กล่าวถึงคำ สูงอายุว่า นอกจากจะดูตัวอายุ แล้ว ยังต้องดูถึงความแปรปรวนของร่างกาย และจิตใจ ซึ่งมักจะเปลี่ยนได้ ตั้งแต่อายุ 45 ปีขึ้นไป การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้แก่

1. เกิดอาการอ่อนเพลีย โดยไม่ได้ออกกำลังกาย
2. มีการปวด ที่ไม่ใช่ความพิการ และจะเปลี่ยนที่ไปเรื่อยๆ
3. เสียงพูดจะไม่สดใสเหมือนเดิม
4. เดินชอยเท้าถี่เข้า
5. นอนน้อยลงและนอนไม่ค่อยหลับ
6. ความจำเรื่องในปัจจุบันจะลดลง แต่จำเรื่องในอดีตได้ดี
7. มีอาการเปลี่ยนแปลงด้านอาการแทรกซ้อน เช่น เป็นลม เป็นต้น
8. มีอาการเศร้า หดหู่ ระวังง่าย ใจน้อย ฯลฯ

อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร (2525 : 3) ได้บัญญัติคำว่า " ผู้สูงอายุ " ว่าต้องมีลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
2. เป็นผู้ที่มีความเสื่อมตามสภาพ มีกำลังถดถอยเชิงข้อจำกัด
3. เป็นผู้ที่เหมาะสมควรให้ความอุปการะ
4. เป็นผู้ที่มีโรคควรได้รับความช่วยเหลือ

เดวิด แยกเกิต พิซเซอร์ รายงานในศตวรรษที่ 18 ในนิวยอร์กแลนด์ว่า ผู้สูงอายุกำหนดให้เป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในขณะที่ในประวัติศาสตร์อเมริกันนั้น ผู้สูงอายุถือเป็นช่วงที่แตกต่างไปของวงจรชีวิต ดังนั้นคนอเมริกันในอดีตบางคนให้ผู้สูงอายุเริ่มที่อายุ 50 บางคน 80 หรือบางคนก็อยู่ระหว่างช่วงอายุ 50-80 ปี (Weeks, 1984 : 3)

ปี พ.ศ. 2523 ได้มีการทำการสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ 1,139 ราย (ผู้สูงอายุ คือผู้ที่อายุ 60 ปีขึ้นไป) โดยถามถึงว่าผู้สูงอายุเหล่านั้นกำหนดการเป็นผู้สูงอายุอย่างไร ครั้งหนึ่งของผู้ตอบคิดว่าความเสื่อมถอยของสุขภาพกายและสุขภาพจิต เป็นเครื่องบ่งบอกความสูงอายุ หรือแก่ตามความรู้สึก ในขณะที่อีกครึ่งหนึ่งกำหนดด้วยอายุ ซึ่งมีพิสัยตั้งแต่ 50-100 ปี (Cuellar and Weeks, 1980 อ้างถึงใน Weeks, 1984 : 3) อนึ่ง ในเรื่องการสูงอายุนั้น ถึงแม้ว่าสังคมจะมีการกำหนดอายุโดยที่บุคคลใดมีอายุดังกล่าวถือว่าเป็นผู้สูงอายุ แต่ในทางปฏิบัติบุคคลแต่ละคนอาจยอมรับหรือไม่ก็ได้ เช่น ผลจากการศึกษาของ Ward พบว่า มีเพียง 1 ใน 5 ของคนอเมริกัน ที่อายุระหว่าง 60-69 ปี ยอมรับว่าตนเองเป็นผู้สูงอายุ และ ประมาณ 1 ใน 3 ของผู้ที่มีอายุ 80 ปี ถือว่าตนเองเป็นผู้ที่อยู่ในวัยกลางคนเท่านั้น และข้อมูลจากสหรัฐอเมริกาชี้ให้เห็นว่า มีปัจจัย 7 ประการที่จะบ่งบอกถึงการเป็นผู้สูงอายุ (อ้างถึงใน Victor Christina R., 1994 : 74-75)

1. มีปัญหาด้านสุขภาพบางอย่าง
2. เกษียณอายุ
3. มีความเสื่อมถอยทางกายและจิต
4. กำหนดด้วยอายุ
5. มีข้อจำกัดในการทำกิจกรรมทางกายภาพ
6. การเปลี่ยนแปลงในการติดต่อทางสังคม
7. การป่วยหรือตายของคู่สมรส

การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ

วัยสูงอายุเป็นพัฒนาการขั้นหนึ่งของชีวิตมนุษย์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปแต่ละช่วงของการเปลี่ยนแปลงจะมีผลกระทบต่อสภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก และมีอิทธิพลต่อสภาพการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้แก่ (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2534, อ้างถึงในบัญญัติ บุรณสิงห์, 2539 : 10)

1. การเปลี่ยนแปลงทางกาย

เมื่ออายุเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ สภาพร่างกายของบุคคลผู้นั้นจะค่อยๆ เสื่อมลงไปด้วยการทำงานของอวัยวะหลายส่วนดำเนินไปอย่างไม่ปกติ ร่างกายจะอ่อนแอลง ความต้องการ

อาหารจะลดลงและมีภาวะจิตใจหงุดหงิด การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต่อลักษณะทางด้านกายภาพของผู้สูงอายุหลายๆด้าน ดังนี้

- 1.1 เกิดการเปลี่ยนแปลงของเซลล์ในสมอง ออกซิเจนในสมองน้อยลง ทำให้เกิดความเสื่อมของสมอง ความรู้สึกช้า ความสัมพันธ์ระหว่างสมอง กล้ามเนื้อและข้อจะเสียไปภาวะการทรงตัวไม่ปกติ
- 1.2 เกิดการเปลี่ยนแปลงของกล้ามเนื้อ เซลล์เสื่อมสลายไป กล้ามเนื้อจะเหี่ยวลง ความไวต่อการรับรู้ต่างๆลดลง ไม่ว่าจะเป็นการได้ยิน การได้กลิ่น การเห็นและรับรู้รส
- 1.3 เกิดการเปลี่ยนแปลงของต่อมต่างๆ เช่น ต่อมเหงื่อ ทำให้ผิวหนังแห้งและแตก เกิดอาการคัน กระดุกหลังแบนและแตกง่าย เพราะขาดธาตุแคลเซียม ความแข็งของกระดูกน้อยลงหลังจะค่อม กระดูกโค้งและตัวงอ
- 1.4 ระบบการย่อยและการขับถ่ายเสื่อมลง เนื่องจากผู้สูงอายุเคี้ยวอาหารไม่ละเอียดเพราะความเสื่อมของฟัน เกิดการจุกเสียด การดูดซึมไม่ดี การขับถ่ายไม่ดีนัก การเคลื่อนไหวของลำไส้ไม่ดี เพราะขาดการออกกำลังกาย มีอาการท้องผูกหรือท้องเดินง่าย บางรายจะควบคุมปัสสาวะได้น้อย
- 1.5 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางระบบการหายใจ มีอาการลิ้นหัวใจแข็ง เกิดโรคหัวใจได้ง่าย
- 1.6 เกิดอาการแทรกซ้อนภายหลังการเจ็บป่วย โดยเฉพาะผู้ที่เจ็บป่วยนานๆ จะเกิดอาการตามบริเวณข้อ ตะโพก มือ และไหล่ หรือเกิดอาการอักเสบของหลอดเลือดและเกิดการอุดตันในทางเดินอาหาร

2. การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ

การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของผู้สูงอายุ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีต และบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ฝน แสงสิงแก้ว (2510 :116) เชื่อว่าบุคลิกภาพเป็นตัวแปร ที่สำคัญที่จะอธิบายว่าคนมีพฤติกรรมอย่างไร เพราะบุคลิกภาพเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่ใช้ในการปรับตัวต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุที่ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายไปในทางเสื่อมโทรม ทำให้มีผลโดยตรงต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ที่ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นทำให้มีมโนทัศน์ต่อตนเองเปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับ

มีการสูญเสียบทบาท หน้าที่ การงานในสังคม จึงทำให้ผู้สูงอายุมีอาการกังวล ใจน้อยและ กระทั่งกระเทือนใจได้ง่ายๆ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2530 : 253)

เกษม ตันติผลาชีวะ และกุลยา ตันติผลาชีวะ (2528 : 11) ได้กล่าวถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงของจิตใจที่พบคือ

1. การรับรู้ ผู้สูงอายุจะรับความรู้สึกใหม่ได้ยาก เพราะความจำลดถอย ในการแปลความ ผู้สูงอายุจึงมักใช้ประสบการณ์ในอดีตเป็นการตัดสินใจรับรู้ จึงมักมีความคิดเห็นไม่ตรงกับผู้อ่อนวัยกว่า
2. การแสดงออกทางอารมณ์ ส่วนใหญ่จะท้อแท้ น้อยใจ ว่าสังคมมิให้ความสำคัญแก่ตนเอง
3. สร้างวิถีดำเนินชีวิตของตนเอง ซึ่งแตกต่างไปตามเหตุผล และ ความพึงพอใจของแต่ละบุคคล
4. ความสนใจสิ่งแวดล้อมลดลง ผู้สูงอายุจะสนใจสิ่งแวดล้อมเฉพาะที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ และตรงกับความสนใจของตนเองเท่านั้น

ประสพ รัตนากร (กรมการแพทย์, 2526 : 28) ก็ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจของผู้สูงอายุว่า จะบ่นมากขึ้น มีความลึกลับ จู้จี้ เอาแต่ใจตัวเอง และชอบยุ่งเรื่องของคนอื่น ชอบพูดซ้ำซาก ซึ่ง เสนอ อินทรสุขศรี (กรมการแพทย์, 2526 : 2) ได้ให้เหตุผลของการพูดซ้ำซาก ย้ำพูด ย้ำทำ ของผู้สูงอายุ ว่าเป็นเพราะความจำของผู้สูงอายุเสื่อมงายนั่นเอง

ในด้านอารมณ์ ผู้สูงอายุ จะรู้สึกเหงาได้ง่ายกว่าคนอื่นๆ เนื่องจากผู้สูงอายุจะมีเวลาว่างมากขึ้นและพบกับการพลัดพรากจากบุคคลที่รักมากขึ้น เช่น การตายของคู่ครอง เพื่อนสนิท โดยเฉพาะการตายของคู่ครองนั้น ถือว่าเป็นการสูญเสียอย่างใหญ่หลวงที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเหงาและว้าเหว่ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2530 : 254) ได้กล่าวถึงการปรับตัวต่อความเหงาของผู้สูงอายุว่าผู้ที่เป็นโสดมาจนล่วงเข้าสู่วัยสูงอายุค่อนข้างจะเหงาน้อยกว่าบุคคลที่มีครอบครัว แล้วต้องอยู่คนเดียว เพราะผู้สูงอายุที่เป็นโสด จะเคยชินกับความเหงา และเรียนรู้ที่จะปรับตัวติดต่อกับบุคคลอื่นนอกครอบครัวของตนได้ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Beverly Hoeffler

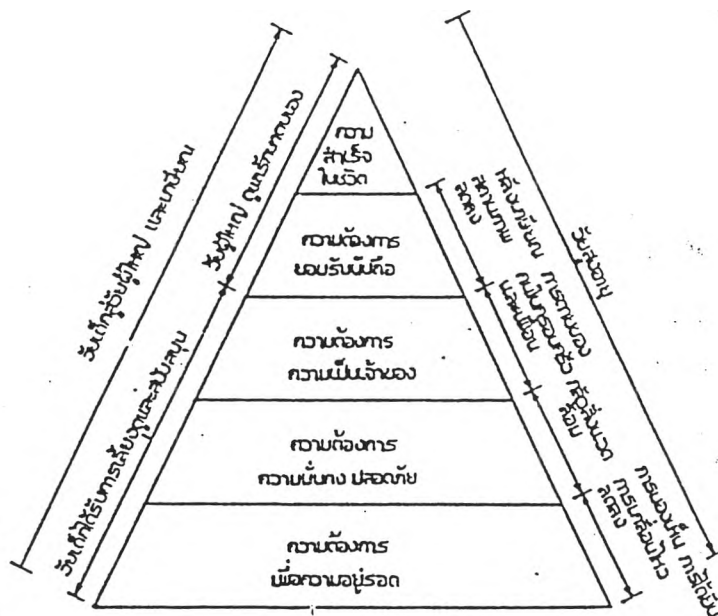
(1987 : 111-117) ที่ศึกษาตัวทำนายชีวิตในอนาคต (Life outlook) ของผู้หญิงที่เป็นโสด พบว่า คนที่ไม่เคยแต่งงานมาก่อนจะมองอนาคตในทางบวก มากกว่าคนที่แต่งงานแล้ว และจะมีการปรับตัวต่อชีวิตในบั้นปลาย ในการอยู่ตัวคนเดียวได้ดีกว่าคนที่หย่าร้าง เป็นหม้าย ผู้สูงอายุที่แยกกันอยู่ เนื่องจากมีประสบการณ์ในการอยู่เป็นโสดมาเป็นระยะยาวนานของช่วงชีวิต ซึ่งจะมีการปรับตัวในเครือข่ายทางสังคมดีกว่า และได้มีการเตรียมตัวไว้สำหรับระยะสุดท้ายของชีวิตแล้วในทางตรงกันข้าม ผู้สูงอายุที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ จะต้องมีการปรับตัวต่อบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป และต้องยอมรับสถานภาพใหม่ทางสังคม การปรับตัวต่อบทบาทใหม่นี้เอง ที่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเริ่มมีการเข้าร่วมกลุ่มทางสังคมอย่างต่อเนื่องและเริ่มแยกตัวออกจากสังคม ทำให้เกิดความเหงา และมองชีวิตในอนาคตไปในทางลบได้

3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

เนื่องจากผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จึงมีข้อจำกัดในการทำงาน บทบาท และภาระหน้าที่ทางสังคมของผู้สูงอายุก็จะลดลง ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพ ด้วยเหตุนี้ ผู้สูงอายุจึงรู้สึกว่าคุณเสียความนับถือตนเอง เนื่องจากเคยได้รับการยกย่องในสมัยที่ตนเคยทำงานเมื่อเกษียณจึงรู้สึกว่าคุณเสียอำนาจ ความเคารพนับถือ และความมีคุณค่าในตนเอง ในด้านความสัมพันธ์กับครอบครัวของผู้สูงอายุเอง ก็จะลดน้อยลง เพราะบุตร ธิดา ต่างแยกครอบครัวออกไป เพื่อนฝูงก็ไม่สามารถติดต่อได้เช่นเดิม เพื่อนสนิทหรือคู่ชีวิต ก็มักสิ้นชีวิตไปก่อน นอกจากนี้ การที่มีค่านิยม และวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาแพร่ขยายอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้สูงอายุกับผู้เยาว์วัยกว่า มีความสัมพันธ์ห่างกันมากขึ้น ขาดความเข้าใจระหว่างกันมากขึ้น ระบบการเคารพผู้อาวุโสก็มึ้น้อยลง (กรมการแพทย์, 2527 : 7) การยอมรับของสังคมต่อความมีอายุ จึงมักเป็นไปทางลบ อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนสถานภาพทางสังคม จากผู้ใหญ่ที่เคยให้ผู้อื่นพึ่งพิง ผู้อื่นซึ่ง เกษม ดันติผลาชีวะ และกุลยา ดันติผลาชีวะ (2528 : 8-10) กล่าวถึงวัยสูงอายุนับจาก 60 ปีขึ้นไป ว่าจะจะเป็นระยะออกจากสังคม ซึ่งมี 2 กรณี คือ 1) เป็นข้อกำหนดของสังคมให้ต้องออกจากบทบาท 2) ออกจากสังคมด้วยการยอมรับต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตามวัย โดยละจากบทบาทการเป็นผู้นำครอบครัว มาเป็นสมาชิกผู้อยู่อาศัยของครอบครัว

2. การเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ

วัยสูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายไปในทางเสื่อมโทรม มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ในสังคม มีรายได้ลดลง ผู้สูงอายุจึงควรมีการเตรียมตัวเองล่วงหน้า เพื่อยอมรับสภาพที่ตนจะต้องเผชิญ เพื่อให้เกิดความผาสุกในชีวิต ดังที่ The Bard Nursing Award ได้เสนอความคิดรวบยอดไว้ว่า คนเราจะมีการเลื่อนขึ้นและลงตามความต้องการ ตามกฎของ Maslow's need โดยอาศัยความเชื่อตามกฎแรงโน้มถ่วงที่ว่า เมื่อมีการเลื่อนขึ้นก็ต้องมีการเลื่อนลง ดังแผนภูมิที่ 2.1

แผนภูมิที่ 2.1 ความต้องการพื้นฐานของกฎมาสโลว์

การที่ผู้สูงอายุ ได้เข้าสู่วงจรตามธรรมชาติ เริ่มจากเป็นทารก ได้รับการสนับสนุนดูแลจากครอบครัว เพื่อให้ได้รับการสนองทางร่างกายขั้นต่ำสุดได้อย่างเต็มที่ เพื่อเตรียมการมีสุขภาพที่ดี เป็นการสนับสนุนที่เพียงพอแก่การเข้าสู่ส่วนกลางของรูปสามเหลี่ยม ตามกฎของ Maslow's need ในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งในวัยผู้ใหญ่นี้เขาจะต้องสามารถรักษาและพัฒนาตำแหน่งของตนเอง และบางครั้งอาจก้าวเข้าสู่ความสำเร็จของชีวิตอย่างสมบูรณ์ เมื่อผู้สูงอายุสามารถผ่านขั้นตอนความต้องการพื้นฐานสู่ส่วนบนตามกฎของ Maslow ดังกล่าวมาแล้ว แต่ละคนจึงจำเป็นต้องรักษา และป้องกันการลื่นไถลลงมาจากส่วนบนหรือยอดของสามเหลี่ยม ซึ่งต้องการกระทำไปตลอดช่วงชีวิต โดยอาศัยการเตรียมตัวการเป็นผู้สูงอายุ การวางแผนเป็นอย่างดีของผู้สูงอายุเอง

การเตรียมด้านร่างกาย ได้แก่ การเอาใจใส่ ดูแลรักษาสุขภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีการตรวจสุขภาพประจำปี มีการรับประทานอาหารที่ถูกต้อง มีการออกกำลังกายเหมาะสม และมีการพักผ่อนอย่างเพียงพอ เป็นต้น

การเตรียมด้านจิตใจ ได้แก่ การเตรียมเผชิญ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย และสังคม มีการยอมรับความจริง และมีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เช่น มีการเตรียมโดยการ ไปวัด ไปโบสถ์ ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาไว้ล่วงหน้า โดยมีศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยว ดังที่มีผู้กล่าวถึงศาสนาว่า ศาสนาเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จในชีวิตขั้นสูงสุดตามทฤษฎีความต้องการพื้นฐานของ Maslow (Byrne, 1985 : 31) ที่ทำให้บุคคลรู้สึกมีความหมาย ซึ่ง Maslow เองก็ได้ให้ความสำคัญต่อศาสนากับผู้สูงอายุ ดังที่กล่าวว่า การดูแลผู้สูงอายุควรดูแลบุคคลทั้งคน (Holistic) โดยรวมการนับถือศาสนาของเขาด้วย เพราะศาสนาเป็นสิ่งที่แยกไม่ออกจากชีวิตของบุคคลและศาสนามีความสำคัญต่อมนุษย์เท่ากับด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม ดังนั้น ศาสนาจึงเป็นความต้องการที่สำคัญของผู้สูงอายุ ที่จะทำให้ผู้สูงอายุยอมรับและเผชิญกับความ เป็นจริง โดยเฉพาะกล้าเผชิญกับความตายที่กำลังจะเข้ามาถึงได้ และในขณะที่มีชีวิตอยู่ก็จะได้มีชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย

การเตรียมด้านสังคม ได้แก่ การเตรียมรับบทบาทใหม่อย่างคนชรา ดังที่มีทฤษฎีการเลิกการเกี่ยวข้อง (Disengagement theory) (Sharon Vander Zyl, 1979 : 46) เชื่อว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผู้สูงอายุจะต้องลดกิจกรรมของตนเอง และมองบทบาทใหม่เมื่อตนเข้าสู่วัยสูงอายุ การเลิกการเกี่ยวข้อง คือการที่ผู้สูงอายุถอนตัวออกจากสังคม รวมทั้งสังคมถอนตัวออกจากผู้สูงอายุด้วย เพื่อที่จะรักษาระบบความสมดุลทางสังคมไว้โดยที่ผู้สูงอายุพยายามหนีความกดดัน และความเครียด ด้วยการถอนตัวออกจากสังคม เพราะรู้สึกว่าตนมีความสามารถน้อยลงไป และเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสแสดงความสามารถต่อไป นอกจากนี้บุคคลจึงควรมีการเตรียมวางแผนล่วงหน้าว่า เมื่อเป็นผู้สูงอายุจะอาศัยอยู่กับใครที่ไหน เพื่อให้เกิดการยอมรับกับตนเอง และมีความพร้อมที่จะปรับตัวได้ดีเมื่อถึงยามชรา เช่น มีการเตรียมตัว เตรียมใจ พร้อมทั้งจะไปอาศัยในสถานสงเคราะห์คนชรา เนื่องจากมีการศึกษาถึงอัตราการตายของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา พบว่า ผู้สูงอายุมีอัตราการตายสูงในปีแรก ซึ่งปัจจัยหนึ่งเกิดจาก ปัญหาการปรับตัวของผู้สูงอายุในการย้ายที่อยู่ใหม่ ไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ทำให้เกิดภาวะเครียด (Psychologic stress) สูง (Lieberman, 1961 : 555-559)

จากรายงานวิจัย และการเตรียมตัวด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ของผู้สูงอายุไว้ล่วงหน้าดังกล่าว จะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกับ อบรม สิบกิบาล (2520 : 145) และศรีเรือน แก้วกังวาล (2518 : 117) ที่ว่า บุคคลควรมีการเตรียมตัวในการเป็นผู้สูงอายุล่วงหน้าและเรื่องที่ต้องเตรียม ได้แก่

1. เงินทอง
2. ที่อยู่อาศัย
3. บุคคลที่จะอยู่เป็นเพื่อน
4. การเตรียมใจ เพื่อเผชิญกับความเสื่อมโทรม
5. เตรียมงานอดิเรก
5. เตรียมรักษาสุขภาพ กาย และจิตใจ
6. เตรียมรับบทบาทใหม่อย่างคนชรา

เสนอ อินทรสุขศรี (2525 : 60) ก็ได้ให้ทรรศนะในการมีความสุขในบั้นปลายของชีวิตของผู้สูงอายุ ในแนวเดียวกันว่า การที่จะมีชีวิตอยู่อย่างเป็นสุขในวัยสูงอายุได้นั้น ควรมีการวางแผนชีวิตของตนไว้ ตั้งแต่ยังไม่เข้าสู่วัยสูงอายุก่อน เช่น วางแผนชีวิตว่า เมื่อสูงอายุแล้วจะมีที่กินที่อยู่อย่างไร จะมีงานอดิเรกอย่างไร จะมีรายได้จากไหน ควรสะสมเงินไว้ใช้เพียงไร จะทำตนอย่างไร เพราะคนที่ได้วางแผนชีวิตไว้ล่วงหน้าโดยไม่ประมาท เมื่อถึงเวลาเป็นผู้สูงอายุ จะมีความสุขสบาย มีงานทำมีเงินใช้ พึ่งตนเองได้โดยไม่รบกวนลูกหลาน หรือคนอื่น จนเกินไป เข้าสังคมได้ ยังคิดและยังทำตนให้เป็นคนที่มีค่าต่อสังคมได้ มีสุขภาพดี ทั้งกายและจิตใจ

3. แนวคิดวิถีชีวิตครอบครัวกับผู้สูงอายุ

ความสัมพันธ์และบทบาทหน้าที่ของครอบครัวที่มีต่อผู้สูงอายุนั้น ครอบครัวจะเป็นหน่วยของสังคมหน่วยแรกที่มีความใกล้ชิด มีความผูกพัน มีการถ่ายทอดและรับแบบพฤติกรรม การปฏิบัติต่อกัน หากครอบครัวมีความสัมพันธ์ต่อกันในทางที่ดี มีการยอมรับซึ่งกันและกัน มีการสื่อสาร การดูแลเอาใจใส่ ตลอดจนมีกิจกรรมร่วมกันสม่ำเสมอ ครอบครัวก็也将มีความอบอุ่น ซึ่งจะส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้แก่สมาชิกในครอบครัว กล่าวคือสมาชิกในครอบครัวรู้หน้าที่อันพึงปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ (ก่อ สวัสดิ์ดิพานิชย์, 2519, อ้างถึงในบัญชา บุรณสิงห์, 2539 : 25)

ในสังคมตะวันตก ช่วงชีวิตที่ลูกหลานแยกครอบครัวออกไป บิดามารดาต้องอยู่ตามลำพัง ถือว่าเป็น " ยุคทองของชีวิต " เป็นช่วงที่ชีวิตคู่มีความสุขอย่างแท้จริง (รัตยา สารธรรม, 2535, อ้างถึงในบัญชา บุรณสิงห์, 2539 : 26) สังคมตะวันตกถือว่า ถ้าหากผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับบุตรหลาน จิตใจจะอ่อนแอลง กลายเป็นคนที่ไม่ค่อยชอบฟังตนเอง นอกจากจะหาเงินไม่เป็น แล้วร่างกายจะอ่อนแอ เจ็บป่วยอยู่เสมอ แต่ถ้าผู้สูงอายุแยกตัวออกมาอยู่ตามลำพัง จิตใจก็จะเข้มแข็ง ช่วยเหลือตนเองได้ดี

อีกทั้งชาวตะวันตกยังคงนิยมชีวิตที่เป็นอิสระ ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ ก็จะไม่อยู่ร่วมชายคา กับบุตรหลาน ทั้งนี้ เพราะว่าสังคมของตะวันตกซึ่งอยู่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว มีการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุอย่างพร้อมมูลสมบูรณ์ มีบำเหน็จ บำนาญ และเงินช่วยเหลือต่างๆ มีระบบการรักษาพยาบาลที่ดี มีสถานดูแลคนชรา เพราะฉะนั้นการอยู่เองตามลำพังของผู้สูงอายุ จึงไม่ใช่เรื่องยาก

ในประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างเช่น กลุ่มประเทศต่างๆในเอเชีย ออฟริกา และอเมริกาใต้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงจะต้องทำงานต่างๆเพื่อหาเลี้ยงชีพของตนเอง ตราบจนกว่าพวกเขาจะไม่สามารถทำงานได้อีกต่อไป จากนั้นก็จะตกเป็นภาระของบุตรคนโตในครอบครัวนั้นๆ ที่จะทำหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ โดยผู้สูงอายุจะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับลูกหลานภายในบ้านนั้น และจะได้รับความเคารพ ความยำเกรง ความเอาใจใส่ ทั้งยังเป็นผู้ที่ยกย่องให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาต่างๆได้อย่างดี การแยกตัวออกมาอยู่ตามลำพังของผู้สูงอายุนับว่าเป็นเรื่องที่ลำบากมาก เนื่องจากประเทศต่างๆในประเทศที่กำลังพัฒนา ยังไม่มีสวัสดิการสังคมมากเท่ากับตะวันตก โดยเฉพาะปัญหาของผู้สูงอายุทางด้านเศรษฐกิจ มีเพียงพอไม่กี่เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ที่มีสิทธิ์ได้รับเงินบำเหน็จบำนาญในการเลี้ยงชีพยามชรา เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ต้องอยู่ร่วมชายคา กับบุตรหลาน

จากการศึกษาและวิจัยเป็นจำนวนมาก พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียรวมทั้งประเทศไทย ยังคงอาศัยอยู่กับบุตรหลานอยู่เกือบทั้งหมด ดังนั้นผู้สูงอายุจะมีหลักประกันที่มั่นคงทางการเงินได้จึงจำเป็นต้องมีเงินทุนสะสมไว้ตั้งแต่ตอนหนุ่มสาว หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับการที่จะมีลูกหลานไว้ดูแลสงเคราะห์เมื่อยามชราเท่านั้น (ภัสสร ลิมานนท์, 2535, อ้างถึงใน อรพิน บุณนาค, 2537 : 34)

จากการศึกษาของ Palmore (Palmore, 1977, อ้างถึงใน บัญชา บุรณสิงห์, 2539 :27) พบว่า ผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่นชอบอาศัยอยู่กับบุตร ทั้งนี้ เนื่องจากร้อยละ 58 ต้องการได้รับความดูแลจากบุตร ร้อยละ 30 ต้องการให้บุตรเป็นเพื่อน ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับบุตรยังรู้สึกว่ ตนเองมีประโยชน์แก่ครอบครัวคือได้ให้คำปรึกษา ดูแลบ้านในขณะที่คนอื่นไม่อยู่บ้าน ช่วยเลี้ยงหลาน ช่วยทำงานบ้าน และผู้สูงอายุเหล่านี้ จะมีความพึงพอใจที่ได้ให้ความช่วยเหลือดังกล่าว

ในประเทศจีน ผู้สูงอายุมีสถานภาพสูงที่มีอำนาจและอิทธิพลเหนือสมาชิกที่เยาว์วัยกว่า ชาวจีนเชื่อฟังเคารพผู้อาวุโสมาก ดังนั้น หัวหน้าครอบครัวจึงเป็นชายที่อาวุโสสูงสุดซึ่งตรงกันข้ามกับสังคมตะวันตก ผู้สูงอายุไม่ได้รับการยกย่องเท่าสังคมจีน เพราะถือว่าเป็นคนไม่ทันต่อเหตุการณ์ (Behind the Time) และมักคิดว่าคนชราที่อยู่ส่วนคนชรา หนุ่มสาวก็อยู่ตามทางของหนุ่มสาว

สำหรับประเทศไทย การปลูกฝังค่านิยมและการอบรมให้สมาชิกของสังคมรู้ระเบียบสังคม (Socialization) ในสังคมไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน ยังคงมีความเกี่ยวเนื่องและสอดคล้องต้องกันโดยตลอด แนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตทางสังคมร่วมกันคือ การยึดถือระบบอาวุโส (Seniority) เป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต คนไทยจะถูกอบรมสั่งสอนมาตั้งแต่ยังเยาว์วัยให้มีความเคารพนับถือและเชื่อฟังผู้ที่มีอายุสูงกว่า ผู้สูงอายุได้ถูกจัดให้อยู่ในประเภทของปฐนียบุคคลที่จะต้องได้รับเกียรติและนับถือจากสมาชิกของสังคมที่อ่อนอาวุโสกว่า โดยเฉพาะบิดามารดานั้น จะถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มบุคคลที่จะต้องได้รับความเคารพนับถืออย่างยิ่งจากบุตรธิดา ซึ่งบุตรธิดาจะต้องเลี้ยงดูบิดามารดาในวัยชรา (ศิริวรรณ ศิริบุญ, 2536, อ้างถึงในบัญญัติ บุรณสิงห์, 2539 : 28) ดังนั้นการดูแลบิดามารดาที่สูงอายุจึงเป็นความรับผิดชอบของบุตร (มาลินีย์ วงษ์สิทธิ์, 2533, อ้างถึงใน นภาพร ชโยวรรณ และคณะ, 2535 : 4) ซึ่งความรับผิดชอบนี้มักรวมถึงการอาศัยอยู่ร่วมกันด้วย (Knodel, Chamrathirong and Debavalya, 1987, อ้างถึงใน นภาพร ชโยวรรณ และคณะ, 2535 : 4) ตามประเพณีที่สืบต่อกันมา ผู้สูงอายุจะยังคงอาศัยอยู่ในบ้านที่ตนได้อยู่มาตั้งแต่สมรส และจะมีบุตรอย่างน้อยหนึ่งคนอาศัยอยู่ด้วย จากการศึกษาทัศนคติต่างๆเกี่ยวกับการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุทั่วไปของบิดามารดาตนเองยามสูงอายุและของตนเองเมื่อสูงอายุ ของนภาพร ชโยวรรณ (2535 : 125) พบว่า คนหนุ่มสาวในกรุงเทพฯมีแนวโน้มจะเห็นว่าผู้สูงอายุทั่วไปควรอาศัยกับบุตรหลาน หรือเมื่อบิดามารดาของตนอยู่ในวัยสูงอายุควรอาศัยอยู่กับบุตร หรือตนเองคิดจะอาศัยอยู่กับบุตรหลานยามสูงอายุ

4. แนวคิดเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ความจริงที่ว่าครอบครัวของผู้สูงอายุจะมีการย้ายที่อยู่อาศัยน้อยกว่าครอบครัวคนหนุ่มสาว (Roistacher, 1974b: 41-78.; Goldscheider, Van Arsdol and Sabagh, 1965: 65-82.; Long, 1972: 371-382.; Chevan, 1971: 451-458.) ไม่ใช่เป็นเครื่องบ่งชี้เฉพาะที่ดีว่าเป็นเพราะพวกเขาบรรลุนิติภาวะความต้องการในที่อยู่อาศัย มีแรงต้านทานหลายอย่างที่ลดการย้ายที่อยู่อาศัย การไม่สามารถขายบ้านได้เพราะว่าคุณภาพของบ้านลดลง หรือบริเวณรอบๆที่อยู่อาศัยอาจจะมีปัญหา ระดับความพึงพอใจที่สูงต่อบริเวณรอบๆที่อยู่อาศัย ก็เป็นแรงต้านทานการย้ายที่อยู่อาศัยอย่างหนึ่ง

หลักฐานจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง เป็นสิ่งที่จะต้องขัดแย้ง แต่ดูเหมือนจะสนับสนุนความคิดที่ว่าครอบครัวของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ชอบที่จะอยู่ในบ้านหลังเดิมที่พวกเขาซื้อเป็นครั้งแรกในวงจรชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เหมือนกับครอบครัวที่เจ้าของบ้านเป็นคนหนุ่มสาว ผู้สูงอายุที่เป็นเจ้าของบ้านมีความปรารถนาที่จะย้ายที่อยู่อาศัยน้อยกว่าผู้เช่า (Goldscheider, 1966 : 103-108.; Langford, 1962; Nelson, 1973; Findlay and Morris, 1976)

ในช่วงอายุ 50 ปี หรือมากกว่านั้น Goldscheider (1966 : 103 -108.) พบว่ามีเพียง 31 %ความต้องการที่จะย้าย จะมีสัดส่วนของกลุ่มอายุ 50-64 ปี ที่ต้องการจะย้ายมากกว่ากลุ่มที่อายุ 65 ปี หรือมากกว่านั้น เขาตีความการค้นพบโดยสะท้อนออกมาให้เห็นดังนี้

... ความปรารถนาที่จะย้ายสัมพันธ์กับอาชีพและการเปลี่ยนแปลงหลังเกษียณอายุ และการย้ายของบุคคลในกลุ่มผู้สูงอายุนี้อาจจะแบ่งเป็นช่วงของวงจรชีวิตในครอบครัว ซึ่งจะเหมาะสมกับบ้านที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่แตกต่างกัน...(p. 104)

อย่างไรก็ตาม เปอร์เซนต์ของประชากรผู้สูงอายุ (ซึ่งรวมถึงช่วงอายุ 50-64 ปี) ซึ่งต้องการย้ายที่อยู่อาศัยน้อยกว่ากลุ่มประชากรหนุ่มสาวมาก

ในขณะที่ได้ค้นพบหลายๆประเด็นตามที่ได้สอบถามไปเช่น ขนาดของชุมชน รายได้ และปัจจัยอื่นๆ ข้อบ่งชี้คือ กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ชอบที่จะอยู่ที่ซึ่งเคยอยู่มานานเท่าที่จะเป็นไปได้

ความไม่พึงพอใจในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (Residential Dissatisfaction)

การวิจัยเกี่ยวกับความปรารถนาในการย้ายที่อยู่อาศัยในส่วนของผู้สูงอายุค่อนข้างจำกัด อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เช่นเดียวกับครอบครัวของคนหนุ่มสาว ความไม่พึงพอใจในที่อยู่อาศัยปัจจุบันและบริเวณรอบๆที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความปรารถนาที่จะย้ายที่อยู่อาศัย Nelson และ Winter (1975 : 161-164.) พบว่าผู้ที่ไม่พอใจในลักษณะกายภาพหลายๆอย่างของที่อยู่อาศัยและบริเวณรอบๆที่อยู่อาศัย จะพิจารณาที่จะย้ายที่อยู่อาศัยมากกว่าผู้ที่พอใจในที่อยู่อาศัย

เช่นเดียวกับครอบครัวของคนหนุ่มสาว ความไม่พึงพอใจในกลุ่มผู้สูงอายุสามารถแสดงให้เห็นได้โดยสภาพที่บกพร่องของที่อยู่อาศัย Findlay และ Morris (1976) พบว่าความบกพร่องของพื้นที่ ประเภทของโครงสร้าง และความเป็นส่วนตัว สัมพันธ์กับความไม่พึงพอใจในที่อยู่อาศัย ทั้งพื้นที่ที่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป เป็นข้อบ่งชี้ถึงระดับความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยที่ต่ำ

ความยุ่งยากที่ใหญ่หลวงในชีวิตของผู้สูงอายุ (Major Life Disruptions)

ความยุ่งยากในชีวิตและการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับขบวนการของการเข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งสร้างการสูญเสียความสามารถในการพึ่งพาตนเอง มี 2 ปัจจัยใหญ่ๆ ซึ่งเปลี่ยนแปลงสภาพที่สมบูรณ์ในที่อยู่อาศัยเป็นสภาพที่บกพร่องได้ การเปลี่ยนแปลงและเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น เป็นปัจจัยที่สำคัญ ความปรารถนาที่จะย้ายจะไม่ถูกพบว่ามีสัมพันธ์กับอายุในกลุ่มผู้สูงอายุ จนกว่าจะมีข้อบ่งชี้หลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับความบกพร่องในที่อยู่อาศัย ความไม่พึงพอใจ ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และความยุ่งยากในชีวิตรวมอยู่ด้วย

Montgomery (1965 : 83 -105.) พบว่าความยุ่งยากในชีวิต รวมถึงเหตุการณ์ที่เรียงลำดับตั้งแต่การสูญเสียคู่ชีวิต หรือญาติสนิท จากการเจ็บป่วยรุนแรง การเกษียณอายุและความผันผวนทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างที่เขาศึกษา ปริมาณความยุ่งยากที่แต่ละคนพบเป็นผลลบต่อสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง คนที่ไม่มีความยุ่งยากเลยหรือมีความยุ่งยากน้อย มีคะแนนทางด้านสุขภาพที่สูงกว่า

Nelson และ Winter (1975 : 161-164.) วิเคราะห์การเกิดขึ้นของความยุ่งยากที่ใหญ่หลวงในชีวิตในหลายปีในอดีต สัมพันธ์กับการพิจารณาอายุที่อยู่อาศัย ผลการศึกษาที่เกี่ยวกับความยุ่งยากในชีวิต คือ การเกษียณอายุ อุบัติเหตุภายในบ้าน ความเจ็บป่วยที่รุนแรง (ของผู้ตอบแบบสอบถาม, คู่ชีวิต หรือเพื่อนสนิท) ความไม่สามารถในการดูแลตนเอง ความตายของคู่ชีวิต, ญาติหรือเพื่อนสนิท, การย้ายออกของสมาชิกในครอบครัว และการย้ายออกของเพื่อนสนิทในบริเวณข้างเคียงความสามารถในการพึ่งพาตนเองและความพิการ (Independence and Disability)

ความยุ่งยากที่ใหญ่หลวงในชีวิต เช่น โรคหัวใจ ความเจ็บป่วยที่รุนแรง หรืออุบัติเหตุ อาจจะทำให้สภาพการเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ระดับความสามารถในการพึ่งพาตนเองที่ต่ำลง อาจจะมีสาเหตุมาจากสภาพความเจ็บป่วยที่เรื้อรังยาวนาน เช่น ข้ออักเสบ ความดันโลหิตสูง หรือการสูญเสียการมองเห็นและการได้ยินที่เล็กลง สภาวะทั้งหมดนี้มีแนวโน้มที่จะเกิดในหมู่ผู้สูงอายุ ดูเหมือนว่าสภาพนี้จะเพิ่มมากขึ้นพร้อมกับอายุที่มากขึ้น (Beyer and Woods, 1963) และสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาข้อบกพร่องในที่อยู่อาศัยมาจากสภาพที่กล่าวข้างต้น แทนที่จะมาจากอายุที่เพิ่มขึ้น และมากไปกว่านั้น ผู้สูงอายุแต่ละคนไม่มีความอดทนพอต่อ ลูกหลาน พวกเขาเกิดความเบื่อหน่ายอย่างรวดเร็ว และดูเหมือนว่าจะประสบกับปัญหาหลายๆด้านตามมา (Lawton, 1975; Lawton and Azar, 1965 : 11-18.)

ไม่ว่าปัญหาจะมาจากอะไร อาจจะเป็นผลมาจากปัญหาทางกายภาพที่ลดความสามารถในการดูแลตนเอง และบำรุงรักษาที่อยู่อาศัยของตนเอง การสูญเสียความสามารถในการพึ่งพาตนเอง อาจจะเป็นสาเหตุให้เกิดความบกพร่องในที่อยู่อาศัย และสภาพของบริเวณใกล้เคียงที่อยู่อาศัยได้ ซึ่งจะไม่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุที่สามารถพึ่งพาตนเอง และสามารถเคลื่อนที่ได้ด้วยตนเอง

ในขณะที่เดียวกันความเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพที่กำลังเกิดขึ้นต่อบุคคลซึ่งอาจจะมีสภาพของบริเวณใกล้เคียงที่อยู่อาศัยที่เปลี่ยนแปลงไป อัตราอาชญากรรมอาจจะเพิ่มขึ้น ร้านขายของชำที่อยู่ใกล้เคียงอาจจะปิดกิจการ บ่ายรถเมล์อาจจะย้ายไป หรือบริการรถโดยสารอาจจะเลิกการบริการโดยสิ้นเชิง การเปลี่ยนแปลงของบริเวณใกล้เคียงที่อยู่อาศัยอาจจะเป็นตัว

4. แนวคิดเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ความจริงที่ว่าครอบครัวของผู้สูงอายุจะมีการย้ายที่อยู่อาศัยน้อยกว่าครอบครัวคนหนุ่มสาว (Roistacher, 1974b: 41-78.; Goldscheider, Van Arsdol and Sabagh, 1965: 65-82.; Long, 1972: 371-382.; Chevan, 1971: 451-458.) ไม่ใช่เป็นเครื่องบ่งชี้เฉพาะที่ดีว่าเป็นเพราะพวกเขาบรรลุความต้องการในที่อยู่อาศัย มีแรงต้านทานหลายอย่างที่ลดการย้ายที่อยู่อาศัย การไม่สามารถขายบ้านได้เพราะว่าคุณภาพของบ้านลดลง หรือบริเวณรอบๆที่อยู่อาศัยอาจจะมีปัญหา ระดับความพึงพอใจที่สูงต่อบริเวณรอบๆที่อยู่อาศัย ก็เป็นแรงต้านทานการย้ายที่อยู่อาศัยอย่างหนึ่ง

หลักฐานจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง เป็นสิ่งที่คุณจะขัดแย้ง แต่ดูเหมือนจะสนับสนุนความคิดที่ว่าครอบครัวของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ชอบที่จะอยู่ในบ้านหลังเดิมที่พวกเขาซื้อเป็นครั้งแรกในวงจรชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เหมือนกับครอบครัวที่เจ้าของบ้านเป็นคนหนุ่มสาว ผู้สูงอายุที่เป็นเจ้าของบ้านมีความปรารถนาที่จะย้ายที่อยู่อาศัยน้อยกว่าผู้เช่า (Goldscheider, 1966 : 103-108.; Langford, 1962; Nelson, 1973; Findlay and Morris, 1976)

ในช่วงอายุ 50 ปี หรือมากกว่านั้น Goldscheider (1966 : 103 -108.) พบว่ามีเพียง 31 % ต้องการที่จะย้าย จะมีสัดส่วนของกลุ่มอายุ 50-64 ปี ที่ต้องการจะย้ายมากกว่ากลุ่มที่อายุ 65 ปี หรือมากกว่านั้น เขาตีความการค้นพบโดยสะท้อนออกมาให้เห็นดังนี้

... ความปรารถนาที่จะย้ายสัมพันธ์กับอาชีพและการเปลี่ยนแปลงหลังเกษียณอายุ และการย้ายของบุคคลในกลุ่มผู้สูงอายุนี้อาจจะแบ่งเป็นช่วงของวงจรชีวิตในครอบครัว ซึ่งจะเหมาะสมกับบ้านที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่แตกต่างกัน...(p. 104)

อย่างไรก็ตาม เฟอร์เรินต์ของประชากรผู้สูงอายุ (ซึ่งรวมถึงช่วงอายุ 50-64 ปี) ซึ่งต้องการย้ายที่อยู่อาศัยน้อยกว่ากลุ่มประชากรหนุ่มสาวมาก

ในขณะที่ได้ค้นพบหลายๆประเด็นตามที่ได้สอบถามไปเช่น ขนาดของชุมชน รายได้ และปัจจัยอื่นๆ ข้อบ่งชี้คือ กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ชอบที่จะอยู่ที่ซึ่งเคยอยู่มานานเท่าที่จะเป็นไปได้

ความไม่พึงพอใจในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (Residential Dissatisfaction)

การวิจัยเกี่ยวกับความปรารถนาในการย้ายที่อยู่อาศัยในสวนของผู้สูงอายุค่อนข้างจำกัด อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เช่นเดียวกับครอบครัวของคนหนุ่มสาว ความไม่พึงพอใจในที่อยู่อาศัยปัจจุบันและบริเวณรอบๆที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความปรารถนาที่จะย้ายที่อยู่อาศัย Nelson และ Winter (1975 : 161-164.) พบว่าผู้ที่ไม่พอใจในลักษณะกายภาพหลายๆอย่างของที่อยู่อาศัยและบริเวณรอบๆที่อยู่อาศัย จะพิจารณาที่จะย้ายที่อยู่อาศัยมากกว่าผู้ที่พอใจในที่อยู่อาศัย

เช่นเดียวกับครอบครัวของคนหนุ่มสาว ความไม่พึงพอใจในกลุ่มผู้สูงอายุสามารถแสดงให้เห็นได้โดยสภาพที่บกพร่องของที่อยู่อาศัย Findlay และ Morris (1976) พบว่าความบกพร่องของพื้นที่ ประเภทของโครงสร้าง และความเป็นส่วนตัว สัมพันธ์กับความไม่พึงพอใจในที่อยู่อาศัย ทั้งพื้นที่ที่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป เป็นข้อบ่งชี้ถึงระดับความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยที่ต่ำ

ความยุ่งยากที่ใหญ่หลวงในชีวิตของผู้สูงอายุ (Major Life Disruptions)

ความยุ่งยากในชีวิตและการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับขบวนการของการเข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งสร้างการสูญเสียความสามารถในการพึ่งพาตนเอง มี 2 ปัจจัยใหญ่ๆ ซึ่งเปลี่ยนแปลงสภาพที่สมบูรณ์ในที่อยู่อาศัยเป็นสภาพที่บกพร่องได้ การเปลี่ยนแปลงและเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น เป็นปัจจัยที่สำคัญ ความปรารถนาที่จะย้ายจะไม่ถูกพบว่าสัมพันธ์กับอายุในกลุ่มผู้สูงอายุ จนกว่าจะมีข้อบ่งชี้หลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับความบกพร่องในที่อยู่อาศัย ความไม่พึงพอใจ ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และความยุ่งยากในชีวิตรวมอยู่ด้วย

Montgomery (1965 : 83 -105.) พบว่าความยุ่งยากในชีวิต รวมถึงเหตุการณ์ที่เรื้อรัง ลำดับตั้งแต่การสูญเสียคู่ชีวิต หรือญาติสนิท จากการเจ็บป่วยรุนแรง การเกษียณอายุและความผันผวนทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างที่เขาศึกษา ปริมาณความยุ่งยากที่แต่ละคนพบเป็นผลลบต่อสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง คนที่ไม่มีความยุ่งยากเลยหรือมีความยุ่งยากน้อย มีคะแนนทางด้านสุขภาพที่สูงกว่า

Nelson และ Winter (1975 : 161-164.) วิเคราะห์การเกิดขึ้นของความยุ่งยากที่ใหญ่หลวงในชีวิตในหลายปีในอดีต สัมพันธ์กับการพิจารณาย้ายที่อยู่อาศัย ผลการศึกษาที่เกี่ยวกับความยุ่งยากในชีวิต คือ การเกษียณอายุ อุบัติเหตุภายในบ้าน ความเจ็บป่วยที่รุนแรง (ของผู้ตอบแบบสอบถาม, คู่ชีวิต หรือเพื่อนสนิท) ความไม่สามารถในการดูแลตนเอง ความตายของคู่ชีวิต, ญาติหรือเพื่อนสนิท, การย้ายออกของสมาชิกในครอบครัว และการย้ายออกของเพื่อนสนิทในบริเวณข้างเคียงความสามารถในการพึ่งพาตนเองและความพิการ (Independence and Disability)

ความยุ่งยากที่ใหญ่หลวงในชีวิต เช่น โรคหัวใจ ความเจ็บป่วยที่รุนแรง หรืออุบัติเหตุ อาจจะทำให้สภาพการเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ระดับความสามารถในการพึ่งพาตนเองที่ต่ำลง อาจจะมีสาเหตุมาจากสภาพความเจ็บป่วยที่เรื้อรังยาวนาน เช่น ข้ออักเสบ ความดันโลหิตสูง หรือการสูญเสียการมองเห็นและการได้ยินที่เล็กลงที่ละเล็กละน้อย สภาพทั้งหมดนี้มีแนวโน้มที่จะเกิดในหมู่ผู้สูงอายุ ดูเหมือนว่าสภาพนี้จะเพิ่มมากขึ้นพร้อมกับอายุที่มากขึ้น (Beyer and Woods, 1963) และสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาข้อบกพร่องในที่อยู่อาศัยมาจากสภาพที่กล่าวข้างต้น แทนที่จะมาจากอายุที่เพิ่มขึ้น และมากไปกว่านั้น ผู้สูงอายุแต่ละคนไม่มีความอดทนพอต่อ ลูกหลาน พวกเขาเกิดความเบื่อหน่ายอย่างรวดเร็ว และดูเหมือนว่าจะประสบกับปัญหาหลายๆด้านตามมา (Lawton, 1975; Lawton and Azar, 1965 : 11-18.)

ไม่ว่าปัญหาจะมาจากอะไร อาจจะเป็นผลมาจากปัญหาทางกายภาพที่ลดความสามารถในการดูแลตนเอง และบำรุงรักษาที่อยู่อาศัยของตนเอง การสูญเสียความสามารถในการพึ่งพาตนเอง อาจจะเป็นสาเหตุให้เกิดความบกพร่องในที่อยู่อาศัย และสภาพของบริเวณใกล้เคียงที่อยู่อาศัยได้ ซึ่งจะไม่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุที่สามารถพึ่งพาตนเอง และสามารถเคลื่อนที่ได้ด้วยตนเอง

ในขณะเดียวกันความเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพที่กำลังเกิดขึ้นต่อบุคคลซึ่งอาจจะมีสภาพของบริเวณใกล้เคียงที่อยู่อาศัยที่เปลี่ยนแปลงไป อัตราอาชญากรรมอาจจะเพิ่มขึ้น ร้านขายของชำที่อยู่ใกล้เคียงอาจจะปิดกิจการ ป้ายรถเมล์อาจจะย้ายไป หรือบริการรถโดยสารอาจจะเลิกการบริการโดยสิ้นเชิง การเปลี่ยนแปลงของบริเวณใกล้เคียงที่อยู่อาศัยอาจจะเป็นตัว

เร่งให้เกิดการสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง ความเปลี่ยนแปลงนี้สามารถสร้างความบกพร่องในที่อยู่อาศัยจากสาเหตุของการขาดหายไปของสิ่งรอบๆที่อยู่อาศัยในสภาพแวดล้อม

Nelson and Winter (1975 : 161-164.) และ Findlay and Morris (1976 : 25 – 29) พบว่าการพิจารณาย้ายที่อยู่อาศัยในหมู่ผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติภารกิจในชีวิตประจำวัน ความสามารถที่จะเดินโดยไม่มี การช่วยเหลือและความสามารถที่จะออกไปข้างนอกมากเท่าที่ต้องการ จะมีน้อยกว่ากลุ่มผู้ที่ขาดความสามารถดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ ความสามารถในการพึ่งพาตนเองที่ลดน้อยลง จึงมีแนวโน้มที่จะคิดย้ายที่อยู่อาศัยใหม่

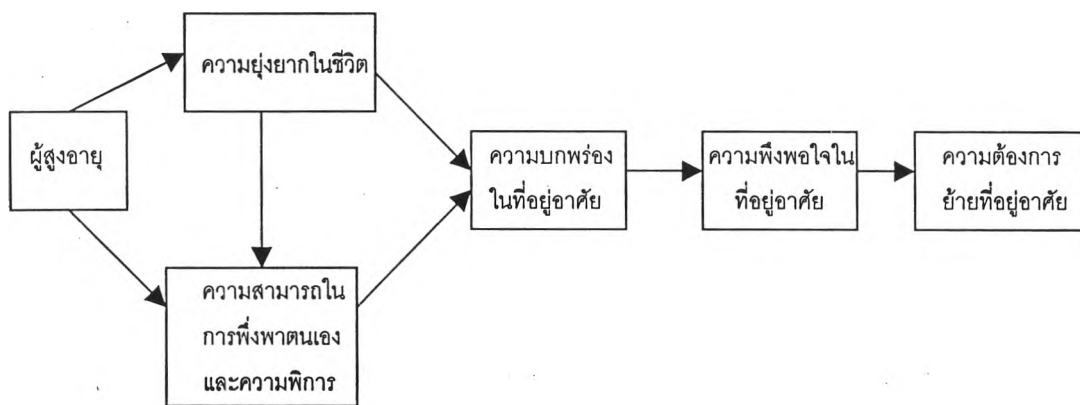
Findlay และ Morris (1976 : 25 -29.) ใช้ 2 เครื่องวัดคือ

1. วัดระดับความสามารถในการเคลื่อนย้ายร่างกายของบุคคล
2. วัดระดับความสามารถในการพึ่งพาตนเองของบุคคล

ความสามารถในการเคลื่อนย้ายร่างกาย รวมถึงการมีปัญหาในการปฏิบัติภารกิจประจำวันได้ลำบาก เช่น การมองเห็น การเดินไปรอบๆ ขึ้น-ลงบันไดบ้าน และการตัดเล็บเท้า (Findlay, 1975 : 63) ระดับของความสามารถในการพึ่งพาตนเองของบุคคล วัดได้โดยการออกไปข้างนอก เช่น ร้านขายของชำ หรือร้านขายของ ธนาคาร พบแพทย์ และแหล่งบันเทิงต่างๆ (Findlay, 1975 : 66) และที่สามารถคาดเดาได้ด้วยเหมือนกันคือ ความพึงพอใจในบริเวณใกล้เคียงที่อยู่อาศัยซึ่งสัมพันธ์กับระดับความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ซึ่งวัดการเข้าถึงไปยังสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และอีกด้านหนึ่งความพึงพอใจในที่อยู่อาศัยสัมพันธ์กับความสามารถในการเคลื่อนย้ายร่างกายของบุคคล ความชอบในการชุมนุมสังสรรค์สัมพันธ์กับทั้ง 2 เครื่องวัด ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความสามารถในการเคลื่อนย้ายร่างกายที่ต่ำกว่าและความสามารถในการพึ่งพาตนเองที่ต่ำกว่า มีแนวโน้มที่จะมีความชอบในการชุมนุมสังสรรค์มากกว่า

เครื่องชี้วัดที่ดีกว่าคือ ความไม่พึงพอใจ ระดับของความไม่สามารพพึ่งพาตนเอง และการเกิดขึ้นของความยุ่งยากที่ใหญ่หลวงในชีวิต ซึ่งได้รับการสนับสนุนว่า ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นดังที่แสดงในแผนภูมิที่ 2.2

อายุที่มากขึ้นประกอบกับการเพิ่มขึ้นของความยุ่งยากในชีวิต, การสูญเสียความสามารถที่พาดตนเองส่วนบุคคล หรือสูญเสียความสามารถในการเคลื่อนย้ายร่างกาย ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ การสูญเสียความสามารถในการพาดตนเองอาจจะเป็นผลมาจากภาวะการเจ็บป่วยเรื้อรัง หรืออาจจะเป็นผลมาจากความยุ่งยากในชีวิต ในเหตุการณ์ใดก็ตาม ความบกพร่องในที่อยู่อาศัยจะลดความพึงพอใจในที่อยู่อาศัยหรือบริเวณใกล้เคียงที่อยู่อาศัย เป็นความไม่พึงพอใจซึ่งต่อมาร่างความปรารถนาที่จะย้ายที่อยู่อาศัย และย้ายที่อยู่อาศัยในเวลาต่อมา

แผนภูมิที่ 2.2 แผนภูมิตฤษฎีของแรงจูงใจในการย้ายที่อยู่อาศัยในกลุ่มผู้สูงอายุ

(Finlay, 1975 : 66)

5. แนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการที่อยู่อาศัยและชุมชนพักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ

การเลือกทำเลที่อยู่อาศัย

ในด้านการเลือกทำเลที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุมีประเด็นที่เหมือนกับกลุ่มอายุอื่นๆ มีผู้เขียนหลายท่านได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกทำเลที่อยู่อาศัยไว้ดังนี้คือ (Alonsol, 1964; Brain Goodall, 1972; W. Lean and Brain Goodall, 1974, อ้างถึงใน สุทธิพงษ์ บุญฤทธิ, 2538 : 24-25)

1. ราคาที่พักอาศัยสัมพันธ์กับรายได้และความสามารถในการจ่ายสำหรับที่อยู่อาศัย
2. ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกัน จะมีความแตกต่างกันในการเลือกที่ตั้งของที่อยู่อาศัยด้วย

- เมื่อรายได้ของผู้อยู่อาศัยมากขึ้นเท่าใด โอกาสของการเลือกชนิดของบ้าน ที่ตั้ง และความพอใจในสิ่งที่ชอบก็จะได้รับการตอบสนองมากขึ้นเท่านั้น

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกที่ตั้งที่พักอาศัยนี้ มีการวิจัยของ ศุภฤกษ์ มัลลิกะมาลย์ (2525) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อที่พักอาศัยในประเทศกำลังพัฒนา และแนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเลือกที่พักอาศัยของประชากรและนำมาทดสอบและค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของที่พักอาศัยที่พัฒนาโดยภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร โดยทดสอบจากกลุ่มประชากรรายได้ต่างกัน ในพื้นที่เขตปทุมวัน พระโขนง และบางกะปิ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเลือกที่พักอาศัยของประชากรรายได้สูง ดังนี้

- อรรถประโยชน์ของประชากรรายได้สูง เกิดจากการที่ได้มีแหล่งที่พักอาศัยอยู่ใกล้ ศูนย์กลาง ต้องการเสียเวลาในการเดินทางน้อยที่สุด และมีขนาดพื้นที่อาคารพักอาศัยใหญ่
- ประชากรรายได้สูงมีเวลาเป็นข้อจำกัดในการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย ประชากรกลุ่มนี้ต้องการจะลดเวลาในการเดินทางเพื่อเพิ่มเวลาให้แก่เวลาที่จะต้องใช้ทำงานหรือพักผ่อน ประชากรรายได้สูงจะเลือกที่พักอาศัยอยู่ใกล้ศูนย์กลาง
- เพื่อให้เกิดอรรถประโยชน์ตามต้องการ ประชากรที่มีรายได้สูง ยินดีที่จะอยู่ในที่พักอาศัยที่มีขนาดเล็ก

Brain J.L.Berry and Frank E. Horton (cited in Murphy, 1966, อ้างถึงใน สุทธิพงษ์ บุญฤทธิ์, 2538 : 27) ได้เสนอว่าปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดการเลือกที่อยู่อาศัยมี 3 ประการ คือ

- ราคาหรือค่าเช่าที่ที่พักอาศัย
- ชนิดของที่พักอาศัย
- ที่ตั้งของที่พักอาศัย

ปัจจัยทั้ง 3 ประการ มีความสัมพันธ์ควบคู่กันไปกับเหตุผลส่วนตัวในการเลือกที่พักอาศัยของแต่ละบุคคล เช่น จำนวนเงินที่บุคคลพอใจที่จะใช้จ่ายสำหรับที่อยู่อาศัยซึ่งขึ้นอยู่กับรายได้ นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับสถานภาพสมรส และขนาดครอบครัวหรือวิถีทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะ

มีผลต่อชนิดของชุมชนที่ต้องการจะอยู่สถานที่ทำงาน รวมทั้งระยะทางจากบ้านไปยังแหล่งงานด้วย

ความต้องการที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (Housing needs Of The Elderly)

Morris และคณะ (Morris, Earl W. and Winter, Mary, 1978 : 211-213) ได้สรุปสาระไว้ดังนี้

จากการศึกษาของ Beyer และ Woods (1963) พบว่า ลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในประเทศทางแถบตะวันตกค่อนข้างแตกต่างจากประเทศทางแถบเอเชียคือ

จากการศึกษาผู้สูงอายุเป็นรายบุคคลเกือบ 5,000 คน (Beyer and Woods, 1963) 81 % อาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง อีก 11 % อาศัยอยู่กับลูกหลาน มีเพียง 1 ใน 4 ของผู้ตอบแบบสอบถามอาศัยอยู่โดยลำพัง และเกือบ 60 % เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย การศึกษาของ Montgomery 's (1965 : 83-105) ที่ศึกษาถึงผู้สูงอายุรายบุคคลมากกว่า 500 คนในชนบทของเพนซิลเวเนีย พบว่า เพียง 15 % อาศัยอยู่คนเดียว เกือบ 60 % อาศัยอยู่กับคู่ชีวิต 3 ใน 4 เป็นเจ้าของบ้าน ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงกว่าการศึกษาอื่นๆ การค้นพบนี้อาจจะเป็นเพราะการคาดเดาจากกลุ่มตัวอย่างในชนบท

แต่เราจะพบความต้องการที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในลักษณะใด เป็นเรื่องยากที่จะร่างข้อสรุปจากข้อมูลสำมะโนประชากร ข้อสรุปหนึ่งคือ การทำงานหนัก การออม และการทุ่มเทในหลายปีที่ผ่านมา เพื่อการจ่ายเงินซื้อที่อยู่อาศัยในที่สุด คู่สามีภรรยาสูงอายุเป็นเจ้าของบ้านซึ่งมีพื้นที่พอเพียงสำหรับทุกพื้นที่ที่เป็นเจ้าของ สะดวกสบาย สำหรับลูกหลานในการมาเยี่ยม และมีสนามเพื่อที่จะพักกอล์ฟ สภาพที่อยู่อาศัยในบ้านปลายชีวิตของพวกเขาอยู่ในกรอบของประเพณีและบรรทัดฐานของครอบครัว

ข้อสรุปอีกทางหนึ่ง จากข้อมูลเดียวกันคือ ความต้องการที่อยู่อาศัยของพวกเขาไม่ได้รับการตอบสนอง คู่สามีภรรยาอาจจะอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง เพราะจ่ายเงินซื้อไปแล้ว ไม่ใช่เพราะพวกเขาไม่ดีที่จะอยู่ที่นั่น ทรัพย์สินส่วนใหญ่ของพวกเขาเป็นการลงทุนในที่อยู่อาศัย และ

พวกเขาไม่สามารถเปลี่ยนทรัพย์สินเป็นเงินสดสำหรับการใช้จ่ายในการอยู่อาศัย แม้ว่าพวกเขาจะเป็นเจ้าของบ้าน พวกเขาอาจจะจนก็ได้

ราคาที่อยู่อาศัยภายใต้สถานการณ์ที่ถูกจำกัดโดยภาษีโรงเรือน ค่าสาธารณูปการ และค่าบำรุงรักษา และค่าใช้จ่ายเหล่านั้นอาจจะสูงมากเกินกว่าที่กลุ่มรายได้ปานกลางจะจ่ายได้ เช่น ค่าสวัสดิการสังคม หรือเบี้ยบำนาญ ค่าสาธารณูปการและภาษีโรงเรือน ซึ่งได้เติบโตสูงขึ้นในช่วงที่ผ่านมา โดยเฉพาะค่าสาธารณูปการดูเหมือนว่าจะแพงมากสำหรับบ้านที่เก่ากว่า บ้านที่เก่ากว่าจะมีระบบป้องกันกระแสไฟฟ้ารั่วได้น้อยกว่า สุขภาพที่เสื่อมโทรมและการขาดแหล่งสนับสนุนทางการเงิน อาจจะทำให้การเลื่อนการบำรุงรักษาเป็นประจำ ด้วยเหตุนี้ที่อยู่อาศัยอาจจะต้องมีการซ่อมแซมอย่างมาก บ้านและสนามอาจจะใหญ่เกินไปสำหรับคู่สามีภรรยาสูงอายุที่จะดูแลรักษา

สภาพที่เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาแก่ผู้สูงอายุ ไม่ได้แก้ปัญหาง่ายๆโดยการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย และการต่อเติม ที่อยู่อาศัยบางแห่ง ลักษณะทางกายภาพของบ้านสามารถเพิ่มหรือต่อเติมซึ่งสามารถทำให้บ้านปลอดภัย และง่ายต่อการดูแลรักษามากขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยการใช้เงินทั้งหมดในที่อยู่อาศัยมากมาย ในขณะที่ความต้องการเงินสดสำหรับซื้ออาหาร การมีพื้นที่มากเกินไปไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย เมื่อการเปลี่ยนแปลงเหมาะสม เช่น เพิ่มความปลอดภัยในห้องน้ำ จึงไม่จำเป็นต้องพึ่งแหล่งสนับสนุนทางการเงิน สำหรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

ความต้องการที่อยู่อาศัยและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ

(Isaac Green et al.,1975 : 10-30)

มีจุดเอนเอียงในการลงความเห็นที่ผิดพลาดเกี่ยวกับการหาความต้องการในที่อยู่อาศัยของประชากรผู้สูงอายุ เป็นสิ่งที่ถูกต้องที่ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุต้องตอบสนองความต้องการที่พิเศษของผู้สูงอายุเพราะการเปลี่ยนแปลงทางสภาพร่างกายและสังคม ซึ่งรวมอยู่กับขบวนการเข้าสู่วัยสูงอายุ เป็นความเข้าใจที่ผิดพลาดที่จะลงความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุมีผลทำให้ความต้องการที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุแตกต่างโดยสิ้นเชิงจากความคิดหลักของที่อยู่อาศัยของทุกๆกลุ่มอายุ สำหรับทุกๆกลุ่มอายุที่อยู่อาศัยนั้นประกอบไปด้วยอารมณ์ของการอยู่อาศัย

ของครอบครัว และความเป็นอิสระของจิตใจและการกระทำ ห้อมล้อมด้วยรูปแบบของความเป็นมิตร และทุกแง่มุมของชีวิตในชุมชน เป็นสิ่งแวดล้อมซึ่งแต่ละคนสามารถภาควิไมใจและหาแนวความคิดของความต้องการที่จะเป็นแบบอย่างของวิถีชีวิตที่มีความหมาย

มากไปกว่านั้น จะต้องตระหนักถึงความหลากหลายของกลุ่มผู้สูงอายุและหลายๆกลุ่มอายุ, ความสามารถ, ความต้องการและความปรารถนาซึ่งเกิดขึ้นในผู้คนในช่วงเวลานั้นๆ และวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ความรับผิดชอบของผู้ออกแบบอยู่ที่การจัดการโอกาสแก่ผู้พักอาศัยสูงอายุที่จะปรับตัวเพื่อความสะดวกสบายขึ้นและความภูมิฐานสมวัยสูงอายุ และขบวนการของการเกษียณอายุ การออกแบบสามารถทำให้สภาพสังคมดีขึ้น แต่ละแบบสามารถปรับเข้าหาสิ่งแวดล้อมใหม่ ความปลอดภัยและความสบาย หรือแบบสามารถปล้ำงแนวคิดนี้อย่างสิ้นเชิง สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมของที่อยู่อาศัยจะต้องได้รับการออกแบบที่จะสนับสนุนกิจกรรมตามปกติของมนุษย์ โดยไม่ได้ลดความเป็นอิสระหรือเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุรู้สึกโดดเดี่ยว

ที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุไม่ได้เป็นเพียงงานทางกายภาพ แต่เป็นขบวนการทางสังคมและผู้ออกแบบต้องมีสำนึกในการที่จะศึกษาสังคมด้วย แบบทางกายภาพของที่อยู่อาศัย การพัฒนาโดยรวมของที่อยู่อาศัย และความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบๆที่อยู่อาศัย และชุมชนจะต้องได้รับการวางแผนเพื่อที่จะตอบสนองข้อเท็จจริงและความเป็นอยู่ที่แท้จริงของผู้สูงอายุ

ความพิเศษที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและปัจจัยที่มีผลต่อผู้สูงอายุ

ควรจะได้รับพิจารณาในโปรแกรมด้วย ปัจจัยที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1. ผู้สูงอายุจะย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยน้อยกว่ากลุ่มหนุ่มสาว ตามความเป็นจริงแล้ว 90 % ของผู้สูงอายุจะไม่ย้ายหลังจากที่พวกเขามีอายุ 65 ปี ที่พักอาศัยที่จะออกแบบควรจะเป็นสิ่งที่ให้ความรู้สึกของความเป็นบ้าน มากกว่าเป็นบ้านชั่วคราว

2. โดยทั่วไป ผู้สูงอายุมักจะไม่ค่อยไปไหนเพราะความสามารถในการเข้าถึงแหล่งความบันเทิงในชุมชน, การบริการ และความสะดวกสบายทางสังคมได้น้อย และด้วยเหตุนี้จึงควรจัดหาอย่างน้อยการบริการขั้นพื้นฐานและสาธารณูปการภายในสิ่งแวดล้อมของการอยู่อาศัยโดยกะทันหันของพวกเขา

3. ความต้องการทางเลือกของรูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุด้วยความหวังว่า ชุมชนที่จะได้เข้าไปอยู่จะมีประเภทของที่อยู่อาศัยที่หลากหลายสำหรับผู้สูงอายุ และการพัฒนาจะมีความหลากหลายของประเภทยูนิตให้เลือก

4. ผู้สูงอายุปรารถนาอิสระภาพ และต้องการสิ่งแวดล้อมซึ่งขยายและเพิ่มพูนเวลาในการอยู่อาศัยแบบไม่ต้องพึ่งพาใคร

5. ตรงกันข้ามกับหลักธรรมดาที่รู้กันทั่วไป ผู้สูงอายุต้องการพื้นที่ใช้สอยมากกว่าคนหนุ่มสาวเพื่อที่จะดำเนินกิจกรรมในลักษณะเดียวกัน ผู้สูงอายุต้องการแบบพิเศษที่ปรับพื้นที่ที่เป็นไปได้สำหรับข้อจำกัดทางด้านร่างกาย แต่ความสำเร็จของตลาดบ้านพักยูนิตขนาดเล็ก จะเป็นสินค้าที่มีอุปสงค์สูง อันเป็นผลเนื่องมาจากการขาดแคลนที่อยู่อาศัย แต่ไม่ใช่ความปรารถนาของผู้สูงอายุ

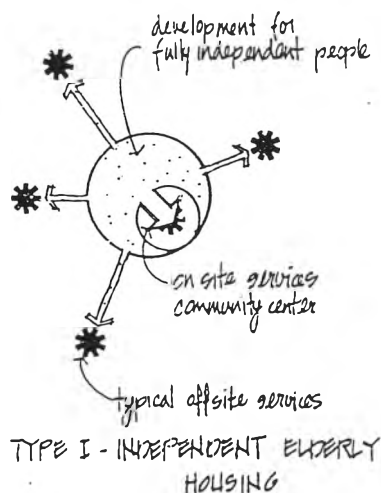
6. คำจำกัดความของรูปแบบกิจกรรมของผู้สูงอายุ ไม่ควรจะมีพื้นฐานมาจากข้อสมมุติฐานที่ว่า การแยกประเภทตามกิจกรรมการอยู่อาศัยพื้นฐานของพวกเขาก็แตกต่างจากคนหนุ่มสาว กิจกรรมจะแตกต่างเพียงวิถีทางที่ผู้สูงอายุปรารถนาหรือสามารถชี้นำพวกเขา

7. ผู้สูงอายุจะไม่ยินดีที่จะยอมรับในความไม่สะดวกสบายหรือไม่ปรารถนาให้ผู้อื่นได้เห็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง เช่น ยกตัวอย่างในการออกแบบห้องนอน , ห้องน้ำ และครัวที่สามารถมองเห็นได้จากมุมห้องนั่งเล่น

ในการที่จะจำกัดความสาธารณูปการของที่อยู่อาศัยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถแสดงถึงชีวิตความเป็นอยู่ที่หลากหลาย ประเภทของที่พักอาศัยสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

แบบที่ 1 บ้านพักผู้สูงอายุแบบไม่ต้องพึ่งพิง (Independent Elderly Housing)

บ้านพักแบบนี้จะให้ เครื่องอำนวยความสะดวกภายในบ้านอย่างเพียงพอต่อการอยู่อาศัยแบบช่วยเหลือตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น จะไม่มีห้องอาหารส่วนกลางหรือการจัดหาสาธารณูปการพิเศษหรือบริการอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม ศูนย์พบปะสังสรรค์กันก็จะถูกจัดหาให้โดยจะเน้นการให้บริการขั้นต่ำสำหรับการอยู่อาศัยแบบไม่ต้องพึ่งพิง

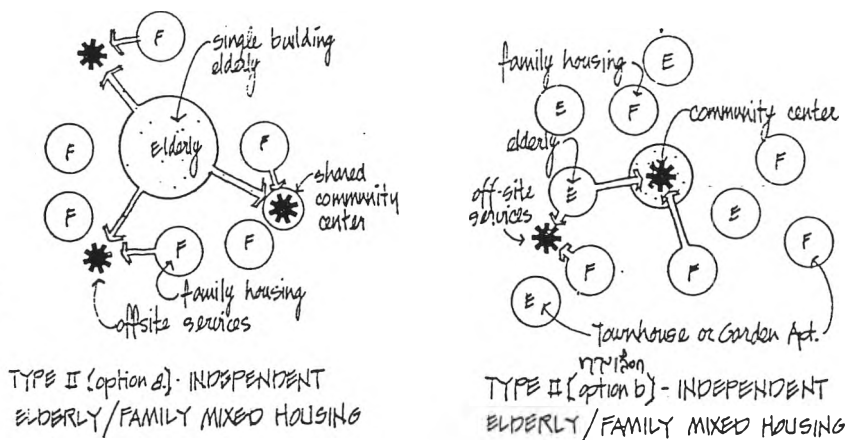

ภาพที่ 2.3

แบบที่ 2 บ้านพักผู้สูงอายุแบบไม่ต้องพึ่งพิงกึ่งผสมแบบครอบครัว
(Independent Elderly / Family Mixed Housing)

บ้านพักแบบนี้จะให้เครื่องอำนวยความสะดวกกับคนชราผู้ต้องการอิสระส่วนตัว จะออกแบบให้ผสมผสานกลมกลืนกับบ้านพักแบบครอบครัว แต่ก็ยังแบ่งแยกออกมาอย่างชัดเจนอยู่ ผู้พักอาศัยสูงอายุ ที่อาศัยในบ้านแบบนี้ของโครงการจะสามารถเป็นส่วนหนึ่งของประชากรผู้สูงอายุ ผู้ซึ่งต้องการเป็นเจ้าของรถยนต์และสามารถขับชี่ หรือจะเป็นผู้ซึ่งมีความต้องการระดับสูงของวัยสูงอายุ

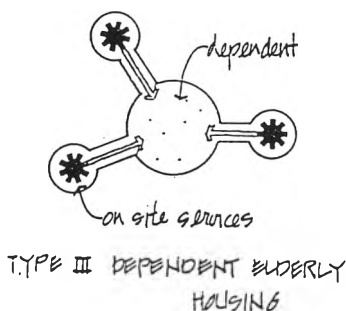
ภาพที่ 2.4

แบบที่ 3 บ้านพักผู้สูงอายุแบบต้องพึ่งพิง (Dependent Elderly Housing)

บ้านพักอาศัยแบบนี้สำหรับผู้พักอาศัยซึ่งต้องพึ่งพิงสาธารณูปการของชุมชนมากหรือน้อย Congregate housing ไม่ใช่ทั้งสถานพยาบาลหรือสถาบัน มันควรจะได้รับบริการจำกัด ความและถูกสร้างความคิดหลักในฐานะเป็นการพัฒนาบ้านพร้อมการบริการสนับสนุนที่จัดหาไว้ให้สำหรับบุคคลซึ่งต้องการที่พักอาศัยพร้อมกับความสะดวกสบาย แต่ยังเป็นผู้ซึ่งต้องการผู้ช่วย ในกิจกรรมการอยู่อาศัยในชีวิตประจำวันของพวกเขาด้วย อย่างน้อยที่สุด การบริการสนับสนุนจะรวมถึง ห้องอาหารรวม, พนักงานทำความสะอาดห้อง, การบริการเรื่องสุขภาพส่วนตัวและ โปรแกรมบริการอื่นๆ แม้กระทั่งเรื่องการเงิน

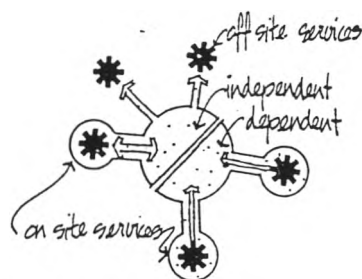
ภาพที่ 2.5

แบบที่ 4 บ้านพักผู้สูงอายุแบบกึ่งพึ่งพิง (Independent/Dependent Elderly Mixed Housing)

บ้านพักแบบนี้จะมีส่วนหนึ่งสำหรับผู้ที่ต้องการบริการแบบส่วนรวม และอีกส่วนสำหรับผู้ที่ต้องการบริการแบบส่วนตัว

แต่ละแบบของบ้านพักอาศัยมีการนำเอาโปรแกรมการพัฒนาพิเศษมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของแบบที่อยู่อาศัย, ขนาด, สิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดให้ และในรูปแบบของแบบที่อยู่อาศัยและประเภทของโครงสร้างที่ใช้ ซึ่งบ้านพักอาศัยแบบ Independent และ Dependent จะมีความแตกต่างกัน

ภาพที่ 2.6

TYPE IV - INDEPENDENT/DEPENDENT
MIXED HOUSING

การเลือกทำเลที่ตั้งโครงการ

ขบวนการในการพัฒนาที่มีเกณฑ์ที่เฉพาะเจาะจงและวัดผลได้สำหรับการเลือกทำเลที่ตั้งโครงการเกี่ยวข้องกับการเข้าใจในคุณค่าของมนุษย์และความต้องการทางด้านทำเลที่ตั้งของผู้สูงอายุและในขณะเดียวกันต้องเข้าใจคุณลักษณะของแต่ละทำเลที่ตั้งโครงการได้อย่างชัดเจนด้วยเกณฑ์ในการเลือกจะมาจากการเปรียบเทียบข้อมูลเหล่านี้ และในส่วนนี้จะรวมถึงเกณฑ์ที่เฉพาะเจาะจง ในส่วนนี้จะแยกเป็น 4 ส่วนคือ

1. ความต้องการของผู้สูงอายุ
2. ชุมชน/เขต
3. บริเวณรอบๆที่อยู่อาศัย
4. ที่ตั้งโครงการ

ความต้องการของผู้สูงอายุ

สิ่งที่จะทำให้การพัฒนาการเลือกทำเลที่ตั้งโครงการสำหรับผู้สูงอายุแตกต่างจากขบวนการเลือกทำเลสร้างที่พักอาศัยประเภทอื่นๆ สิ่งต่อไปนี้เป็นเรื่องที่จะต้องเกี่ยวข้องอย่างมากต่อการเลือกทำเลที่ตั้งโครงการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ

1. ผู้สูงอายุควรจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน พวกเขาไม่ควรอยู่แยกตัวโดดเดี่ยวจากพื้นที่ของโครงการ
2. ผู้สูงอายุปรารถนาที่จะมีการดูแลตนเองและชอบอยู่อย่างอิสระ เพื่อที่จะสนองตอบสิ่งเหล่านี้ พวกเขาทั้งหลายจำเป็นต้องมี การบริการเพื่อความสะดวกสบายเพื่อ
 - สนองตอบในสิ่งที่ตนเองต้องการและจำเป็นต้องใช้การบริการด้านการจับจ่ายซื้อของ และการบริการดูแลเรื่องสุขภาพอย่างเต็มรูปแบบ และการบริการด้านสังคมและศูนย์รวมกิจกรรมรวมถึงการบริการด้านขนส่งมวลชนของรัฐ และอื่นๆ
3. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีเวลาว่างที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและเขาต้องการที่จะสามารถควบคุมในกิจกรรมเหล่านั้นด้วย
4. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะไปไหนมาไหนได้ด้วยตนเองน้อย พวกเขาจึงต้องพึ่งบริการของรัฐ ด้านการขนส่งมวลชนมากกว่ากลุ่มวัยรุ่นหนุ่มสาว
5. ผู้สูงอายุมักจะถูกจำกัดในด้านลักษณะภูมิประเทศและระยะทางที่พวกเขาสามารถเดิน
6. ผู้สูงอายุมักจะตระหนักถึงด้านร่างกายและความปลอดภัยทางด้านจิตใจเป็นสำคัญ
7. ผู้สูงอายุมักไม่ค่อยย้ายที่อยู่อาศัย 90 %ของผู้สูงอายุไม่ย้ายที่อยู่อาศัยหลังจากที่พวกเขาอายุ 65 ปี

เท่าที่กล่าวมาแล้วเป็นเพียงบางหัวข้อเท่านั้นที่เป็นข้อแตกต่างระหว่างผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปกับกลุ่มคนหนุ่มสาว

ที่ตั้งโครงการ สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุสามารถวิเคราะห์ได้เป็น 3 ระดับของการพัฒนาเมือง คือ ชุมชน, บริเวณรอบๆที่อยู่อาศัย, และที่ตั้งโครงการ ทั้ง 3 ระดับของความเป็นเมืองสามารถให้คำจำกัดความดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชุมชน พื้นที่นี้สามารถให้คำจำกัดความในฐานะที่เป็นพื้นที่ให้บริการ ซึ่งจัดการบริการชุมชนสำหรับผู้ที่พักอาศัยในโครงการที่พัฒนา พื้นที่นี้สามารถรวมอยู่ด้วยแต่ไม่จำเป็นต้องมี ขึ้นอยู่กับขอบเขตของการตลาดของการพัฒนา

บริเวณรอบๆที่อยู่อาศัย พื้นที่นี้สามารถให้คำจำกัดความว่าเป็นส่วนที่อยู่ล้อมรอบโครงการ มันถูกให้คำจำกัดความด้วยคุณลักษณะของการใช้พื้นที่ และในบางกรณีตามระบบของลักษณะทางกายภาพ ซึ่งก็คือถนนหรือถนนสายหลักของโครงการ

ที่ตั้งโครงการ พื้นที่นี้ถูกให้คำจำกัดความว่าเป็นที่ดินสำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัย และพื้นที่ทั้งหมดที่ใช้เป็นพื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่ที่มนุษย์ทำขึ้น

ขั้นตอนเหล่านี้ได้ถูกแบ่งไปตามหลักการที่สมเหตุสมผลสำหรับใช้เป็นเกณฑ์ในการเลือกทำเลที่ตั้ง ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นมา (Isaac Green et al., 1975 : 10-30)

ผู้สูงอายุกับสิ่งแวดล้อม

คำจำกัดความของสิ่งแวดล้อม (Richard C. Crandall, 1980 : 276-300)

สิ่งแวดล้อมประกอบด้วยทุกๆสิ่งที่อยู่รอบๆตัวของแต่ละคน พุดโดยทั่วไป สิ่งแวดล้อมสามารถแบ่งกว้างๆเป็น 2 ประเภท

ประเภทแรกประกอบด้วยผลกระทบจากคน ประเภทที่ 2 ประกอบด้วยผลของสิ่งของ เมื่อเราพูดถึงผลกระทบจากคน เรากำลังพูดถึงการที่บุคคลจะสามารถได้รับผลกระทบจากผู้คนรอบๆตัวได้อย่างไร เมื่อเราพูดถึงผลกระทบจากสิ่งของ เรากำลังพูดถึงว่าสิ่งต่างๆในสิ่งแวดล้อม เช่น เสียง หรือการจัดเฟอร์นิเจอร์มีผลกับบุคคลได้อย่างไร

ผลกระทบจากคนประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบคือ

1. ชนิดของคนในสิ่งแวดล้อม เช่น พวกเขาเป็นคนไม่มีเหตุผล, ติดเหล้า, ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ หรือ คล่องแคล่วว่องไว, ไม่ค่อยอยู่กับที่ เป็นคนแก่หรือคนหนุ่มสาว, ผู้ชายหรือผู้หญิง, มีการศึกษาหรือไม่ เป็นต้น
2. จำนวนของบุคคลในสิ่งแวดล้อมหนึ่งๆ การมีจำนวนคนในสิ่งแวดล้อมมาก จะทำให้เกิดสิ่งเร้าและการปฏิสัมพันธ์ในสังคมมากขึ้น ในทางกลับกัน การมีบุคคลอื่นๆรอบข้าง สามารถสร้างความรำคาญ กวนใจ หรือสร้างความคับแค้นใจได้

3. ประเภทของการปฏิสัมพันธ์ เช่นการปฏิสัมพันธ์ใช้การพูดหรือไม่ การปฏิสัมพันธ์เป็นแบบทางการหรือไม่เป็นทางการ
4. ปริมาณของการปฏิสัมพันธ์ การปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นนานๆครั้ง และไม่ค่อยลงรอยกันหรือบ่อยๆ และเหนียวแน่น
5. บรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์ทางพฤติกรรมที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อม บรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์ทางพฤติกรรมประกอบด้วยความคาดหวังทางด้านพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่ได้ตั้งขึ้นในสิ่งแวดล้อมของพวกเขา

ผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมอันดับ 2 คือ ผลกระทบจากสิ่งต่างๆรอบๆตัว ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดเฟอร์นิเจอร์หรือ อุณหภูมิ ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ไม่ใช่กายภาพ ซึ่งเป็นเรื่องทางความคิด เช่น ความเป็นส่วนตัว และบริเวณใกล้เคียงที่อยู่อาศัย

ทั้งผลกระทบจากคนและสิ่งต่างๆภายในสิ่งแวดล้อมสามารถชักจูงทั้งพฤติกรรมและสุขภาพกายของแต่ละบุคคล จุดที่สำคัญคือบุคคลถูกครอบงำโดยสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่จะต้องเข้าใจต่อไปคือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว

สิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุ

สิ่งแวดล้อมที่สำคัญของผู้สูงอายุคือบ้านและชุมชน

บ้าน (Home)

ประมาณ 95%-96% ของผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง ประมาณ 90 % ของผู้สูงอายุกลุ่มนี้อยู่ในบ้านซึ่งมีหัวหน้าครอบครัวที่อายุเกินกว่า 60 ปี ประมาณ 75 % ของผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในเขตเมืองในครอบครัวเดี่ยว ซึ่งเป็นบ้านที่พวกเขาอาศัยมาแล้วโดยเฉลี่ยประมาณ 20 ปี ส่วนใหญ่บ้านของผู้สูงอายุนี้กำลังต้องการการซ่อมแซมและตั้งอยู่ในย่านเสื่อมโทรม (Atchley and Miller, 1975 : 95-143)

บ้านเป็นปัจจัยที่สำคัญในการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้เวลาประมาณ 80-90 % ของพวกเขา อยู่ที่บ้าน (Montgomery, 1972 : 37-46) ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่อยู่ติดบ้านมากที่สุด ในสังคม

สำหรับหลายๆเหตุผล ผู้สูงอายุแต่ละคนไม่มีความสุขในที่อยู่อาศัยของพวกเขา (Carp, 1975b : 511-515) ความไม่พอใจในที่อยู่อาศัยสามารถนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ เช่น กำลังใจที่ลดต่ำลง หรือความพึงพอใจในชีวิตต่ำ

แนวคิดที่แตกต่างกันของสิ่งแวดล้อมทางด้านที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่พอจะยกตัวอย่างมีดังนี้

สิ่งเร้า (Stimulation)

ความรู้สึกหลายด้านที่ลดลงเมื่ออายุมากขึ้นที่ได้มีการชี้ให้เห็นไปแล้ว ระดับของสิ่งเร้าต่างๆที่ต้องการสูงขึ้น เช่น เสียง, การมองเห็น, กลิ่น และสัมผัส เป็นสิ่งเร้าต่อผู้สูงอายุเช่นเดียวกับคนหนุ่มสาว ด้วยเหตุนี้ผู้สูงอายุอาจจะต้องเคยมีประสบการณ์ในการขาดการกระตุ้นจากสิ่งเร้า ถ้าไม่มีการกระตุ้นความรู้สึกจากสิ่งเร้า ก็อาจจะเกิดภาวะสิ่งแวดล้อมที่น่าเบื่อได้ (Loew and Silverstone, 1971 : 341-347) สิ่งแวดล้อมที่นักชราวิทยา พยายามที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมที่จะกระตุ้นความรู้สึกของผู้สูงอายุแต่ละคน เช่นเดียวกับการอยู่อาศัยในสังคม และสภาพทางจิต มีหลายหนทางที่จะบรรลุเป้าหมายนี้

อันเนื่องมาจากการมองเห็นโดยทั่วไปลดลง เพราะอายุที่มากขึ้น สิ่งแรกที่จะต้องทำคือปรับปรุงแสงไฟ ควรจะต้องเพิ่มจำนวนหลอดไฟและเพิ่มความสว่างมากขึ้น แสงไฟที่สว่างขึ้นสามารถเปลี่ยนห้องที่มืดและไม่สดใส เป็นห้องที่สว่างขึ้นและน่าสนใจมากกว่า นักชราวิทยาอาจจะแนะนำการทาสีห้องเดิมในโทนสีที่สดใสและเด่น จะเกิดการกระตุ้นการมองเห็นได้ เพราะสีสดใสและเข้มเพื่อที่จะทำให้ผู้สูงอายุมองเห็นได้ สีแดงสดใสที่คนหนุ่มสาวมองเห็นอาจจะปรากฏเป็นสีแดงมืดสำหรับผู้สูงอายุ มากไปกว่านั้น นักชราวิทยา อาจจะออกแบบการทาสีภายในที่อยู่อาศัยเป็นหลายๆสี และใช้การออกแบบเข้าช่วย สีที่ตัดกันมักจะเด่นและกระตุ้นสายตาได้ดี รูปแบบของการกระตุ้นสายตาอื่นๆ คือโมบาย, ม่านสีสดใส, รูปภาพ และปฏิทินและนาฬิกาอัน

ใหญ่ ด้วยเหตุนี้การเพิ่มความเข้มของสี และการกระตุ้นสายตาในหลายรูปแบบสามารถช่วยแก้ และปรับปรุงการมองเห็นได้

มีหลายวิธีที่จะแก้การสูญเสียการได้ยิน เครื่องช่วยการฟังที่ดีก็เป็นทางหนึ่ง การพูดคุย โดยตรงกับแต่ละคนก็เป็นอีกทางหนึ่ง การใช้หูฟังในการฟังวิทยุ ดุทีวี จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถ ฟังรายการโดยปราศจากการรบกวนจากเสียงภายนอก การใช้การแสดงท่าทางประกอบเมื่อพูด คย การพูดช้าๆและชัดเจน ก็เป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยแก้การไม่ได้ยิน กระดิ่งประตูที่เสียงดังเป็นพิเศษและสัญญาณเตือนไฟไหม้ที่มีแสงไฟสว่างวาบ สามารถช่วยแก้การไม่ได้ยินได้

การเคลื่อนที่ (Mobility)

ภาพลักษณ์อันดับ 2 ของสิ่งแวดล้อมที่ควรพิจารณาในบ้านใดก็ตามที่มีผู้สูงอายุ อาศัยอยู่ด้วยคือ การเคลื่อนที่ เป็นเรื่องโชคไม่ดีที่สิ่งแวดล้อมหลายๆอย่าง ไม่ได้ออกแบบมา สำหรับการเคลื่อนที่ของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุหลายๆคนพบว่า การเคลื่อนที่ยากลำบากในบ้านและใน ชุมชนของพวกเขา

ถึงแม้ว่าเรื่องนี้จะไม่ได้เกิดขึ้นในกลุ่มคนหนุ่มสาว บ้านโดยเฉลี่ยทั่วๆไปมักจะมีอุปสรรค ที่อันตรายสำหรับผู้สูงอายุ บ้านสามารถได้รับการออกแบบโดยจัดหาความปลอดภัยและพื้นที่ใน การเคลื่อนที่ที่สูงที่สุดสำหรับผู้สูงอายุ ในการออกแบบบ้าน ข้อจำกัดที่พิเศษของผู้สูงอายุจะต้องนำ มาพิจารณาอยู่ในรายการออกแบบด้วย สถาปนิกควรจะรวมเอาลักษณะหลายๆอย่างไว้ในบ้าน

แรกสุด บ้านควรมีชั้นเดียว และไม่ควรมีพื้นต่างระดับ หรือบันไดและไม่ควรมี ธรณีประตู สิ่งเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะสกัดกั้นการเคลื่อนที่ของผู้สูงอายุ และเพิ่มความเสี่ยงในการ เกิดอุบัติเหตุได้ ในบ้านที่มีอยู่แล้ว ลิฟท์สามารถนำมาใช้แทนบันได หรือพื้นที่ชั้นล่างสามารถจะ เปลี่ยนมาเป็นห้องนอนหรือห้องน้ำ และสามารถช่วยลดความจำเป็นในการใช้บันไดได้ ทุกๆปีมี อุบัติเหตุเป็นพันครั้งซึ่งมีสาเหตุมาจากผู้สูงอายุตกบันได ด้วยเหตุนี้ ถ้าเป็นไปได้ จึงไม่ควรมี บันไดในบ้านของผู้สูงอายุ

อันดับ 2 ของบ้านที่ควรออกแบบเป็นพิเศษสำหรับผู้สูงอายุควรจะเป็น การจัดให้ประตูมี ความกว้างเป็นพิเศษ เพื่อให้รถล้อเข็นผ่านได้โดยปราศจากการกีดขวาง ประตูเหล่านี้จะช่วยให้ผู้

สูงอายุที่อยู่ในรถล้อเซ็นเคลื่อนที่โดยปราศจากขีดจำกัด และปราศจากการเสียดสีกับมือระหว่างรถล้อเซ็นกับประตู

อันดับ 3 คือบ้านสำหรับผู้สูงอายุควรออกแบบให้ดูแลรักษาง่ายเท่าที่จะเป็นไปได้ ด้วยเหตุนี้บ้านโดยทั่วไปควรจะมีห้องซึ่งง่ายต่อการปิดไว้ เพื่อสะดวกสบายในการดูแล บ้านอาจจะมีย่านต่างบานเลื่อนอลูมิเนียมป้องกันพายุ และสนามหญ้าที่มีพุ่มไม้ ต้นไม้เตี้ยๆเพื่อลดงานสนาม การจะทำให้บ้านสะอาดขึ้นอาจจะติดตั้งเครื่องฟอกอากาศไว้ที่เตาผิง

อันดับ 4 คือ ลักษณะของบ้านที่ปลอดภัย ที่พื้นไม่ควรจะมีพรมผืนเล็กๆหรือพื้นที่ลื่นพรมที่หนานุ่มจะจำกัดการเคลื่อนที่ทั้งคนเดินและรถล้อเซ็น

อันดับ 5 ประตูควรมีสลักกลอนประตู ไม่ใช่ลูกบิด มันเป็นไปได้ที่จะบิดลูกบิดด้วยมือที่อ่อนแอจากโรคข้ออักเสบ อย่างไรก็ตาม ประตูจะต้องสามารถผลักเปิดด้วยมือหรือแขนอย่างง่าย

อันดับ 6 สถาปนิกอาจจะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดทางร่างกายที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สำหรับคู่สามีภรรยาสูงอายุที่ดูไม่มีท่าทีที่จะเกิดข้อจำกัดทางร่างกาย สถาปนิกอาจจะออกแบบบ้านที่ใหญ่กว่าซึ่งสามารถลดขนาดและยังคงใช้งานได้ดี ถ้าคนใดคนหนึ่งไม่สามารถช่วยตัวเองได้ในเวลาต่อมา ส่วนใหญ่ของบ้านจะสามารถปิดการใช้งาน และเหลือเพียงห้อง 2-3 ห้องไว้ใช้เท่านั้น

ความปลอดภัย (Safety)

เป็นที่น่าสังเกตว่า หลักความคิดหลายๆอย่างที่ได้อธิบายในส่วนข้างต้นเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ของผู้สูงอายุ ล้วนสัมพันธ์กับความปลอดภัย เช่น การหลีกเลี่ยงการเคลื่อนย้ายโดยบันไดของผู้สูงอายุ และสิ่งกีดขวางความปลอดภัย มีหลายสิ่งที่สามารถทำขึ้นเพื่อดัดแปลงสิ่งแวดล้อมเพื่อที่จะทำให้ปลอดภัยขึ้นสำหรับผู้สูงอายุ ตามที่เราได้กล่าวถึง เช่น แสงสว่างที่เพียงพอสำหรับความปลอดภัย เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในพื้นที่ที่จะเป็นอันตราย เช่น ครัว ห้องน้ำ และทางเดินลงบันได ราวจับที่แข็งแรงตลอดภายในบ้านก็เป็นสิ่งสำคัญเหมือนกัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเดินบันไดและในห้องน้ำ ผู้สูงอายุบางคนต้องเดินกระเด้งกระแด้ง ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรจะมีพรมผืนเล็กๆ เสื่อหรือสิ่งอื่นๆที่อาจจะทำให้สะดุดเท้าและล้ม ทุกๆบ้านของผู้สูงอายุควรมีสัญญาณป้องกันไฟด้วยแสงไฟสว่างวามและเครื่องใช้ที่ผู้สูงอายุใช้

ควรจะมีสัญลักษณ์ให้เห็นเด่นชัดและขนาดใหญ่เพื่อให้ง่ายต่อการอ่าน ถ้าเป็นไปได้ บ้านควรจะมีโทรศัพท์หลายๆเครื่อง และระบบสัญญาณฉุกเฉิน เพื่อคนข้างบ้านจะสังเกตเห็นได้ยามฉุกเฉิน

การปฏิสัมพันธ์ในชุมชน (Social Interaction)

ปัจจัยแรกในการกำหนดการปฏิสัมพันธ์ในสังคมคือการเคลื่อนย้าย การเคลื่อนย้ายไปในที่ต่างๆของผู้สูงอายุและเพื่อนๆ และญาติ ควรจะนำมาพิจารณาด้วย ปัจจัยที่ 2 ของปฏิสัมพันธ์ในสังคมคือ การได้อยู่ใกล้ชิดของผู้สูงอายุกับเพื่อนๆและญาติ บ่อยครั้งเมื่อมีอายุมากขึ้น ผู้สูงอายุมักจะเห็นเพื่อนๆญาติๆและสมาชิกในครอบครัวย้ายห่างออกไป ปัจจัยที่ 3 คือ บริเวณใกล้เคียงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ เท่าที่ได้กล่าวถึงไปแล้วข้างต้น ผู้สูงอายุจำนวนมากอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม การปฏิสัมพันธ์อาจจะขาดหายไปเพราะครอบครัว เพื่อน และญาติกลัวที่จะต้องเสี่ยงกับสภาพแวดล้อมนั้น หรือตัวผู้สูงอายุเองกลัวที่จะต้องเสี่ยงในการออกไปข้างนอก ด้วยเหตุนี้ การเคลื่อนที่ไปที่ต่างๆ การมีคนมาเยี่ยมใกล้ชิด และชุมชน สามารถเป็นสิ่งชักนำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ในชุมชนซึ่งผู้สูงอายุอยู่นั้น

ความเป็นส่วนตัว (Privacy)

เมื่ออายุมากขึ้น ชีวิตส่วนบุคคลหรือส่วนตัว มักจะเป็นจุดสุดท้ายของผู้สูงอายุ ข้อจำกัดทางการเงินอาจจะมีจำเป็นจะต้องอาศัยอยู่กับเพื่อนหรือญาติ ปัญหาทางด้านสุขภาพและปัญหาทางด้านจิตใจอาจจะหมายถึงการเข้าไปอยู่ในสถานดูแลคนชรา การจัดการในการอยู่อาศัยทั้ง 2 แบบนี้หมายถึงจุดจบของความเป็นส่วนตัว การเข้ามาอยู่ของคนร่วมห้องหรือจำนวนผู้อยู่อาศัยที่มีจำนวนมากที่อยู่ใกล้ๆ หรือการไม่สามารถล็อคประตู หรือไม่สามารถระบุได้ว่าใครเข้ามาในห้อง เป็นข้อบ่งชี้จุดสิ้นสุดของความเป็นส่วนตัวทั้งหมด Pastalan (1970;nd : 88-101) ได้ให้ข้อสังเกตว่าความเป็นส่วนตัวเป็นสิ่งสำคัญมากในการอยู่อาศัยส่วนบุคคล เป็นความเป็นส่วนตัวที่ยังคงมีความภูมิฐานและความเป็นตัวของตัวเองยังคงอยู่ เป็นความเป็นส่วนตัวที่แต่ละคนสามารถพักผ่อนจากอุปสงค์ทางสังคมภายในสังคม และหยุดการแสดงบทบาททางสังคม Pastalan ยังได้สังเกตอีกว่า การปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องทางสังคมเหมือนกับนักแสดงเวทีที่อยู่บนเวทีอย่างต่อเนื่อง แต่ละคนต้องการเวลาลงจากเวทีเพื่อที่จะพัก เพื่อที่จะสะท้อนภาพต่างๆ เพื่อที่จะวางแผน เพื่อที่จะอยู่คนเดียว และเพื่อที่จะแสดงพฤติกรรมที่พวกเขาเห็นว่าเป็นส่วนตัว

ความเกี่ยวพันกับความเป็นส่วนตัวเป็นหลักความคิดในการควบคุมด้วยการควบคุมสิ่งแวดล้อม แต่ละคนสามารถคิดว่ารูปแบบใดที่พวกเขาต้องการให้เป็นเรื่องสาธารณะ และรูปแบบใดที่จะต้องการให้เป็นเรื่องส่วนตัว ในสิ่งแวดล้อมแบบ Prosthetic สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ด้านความเป็นส่วนตัวใน 2 วิธี คือ วิธีแรกโดยสิ่งป้องกันทางกายภาพ และโดยกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ตั้งขึ้น บ่อยครั้งที่ต้องการทั้ง 2 วิธี เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ด้านความเป็นส่วนตัว เช่น ผู้สูงอายุผู้ซึ่งอาศัยอยู่กับลูกหลาน อาจจะไม่อยากให้ผู้สูงอายุเข้ามาในห้อง เมื่อเห็นว่าเสียงดังเกินไปจำกัด ระยะเวลาที่พวกเขาคาดหวังที่จะไม่ถูกรบกวน

ความสะดวกสบาย (Comfort)

ลักษณะสุดท้ายของสิ่งแวดล้อมของที่อยู่อาศัยที่จะพูดถึงคือ ความสะดวกสบาย สิ่งแวดล้อมแบบ Prosthetic ควรจะสะดวกสบายสำหรับการอยู่อาศัย จำเป็นอย่างยิ่งคือ ความสะดวกสบายหมายถึงความรู้สึกของความเป็นตัวของตัวเอง และสิ่งแวดล้อมไม่ได้สร้างการบีบบังคับมากเกินไป บ่อยครั้งถ้ารูปแบบของสิ่งแวดล้อมของบ้านที่เรากำลังพูดถึงอยู่นี้เกิดขึ้น แต่ละคนจะรู้สึกสะดวกสบาย นั่นคือ ถ้าสิ่งแวดล้อมนั้นดึงดูดใจและกระตุ้นความรู้สึก ถ้าแต่ละคนได้เคลื่อนที่ ถ้าแต่ละคนรู้สึกปลอดภัย ถ้าสิ่งแวดล้อมนั้นนำไปสู่การปฏิสัมพันธ์ของสังคม และถ้ามีความเป็นส่วนตัว ดังนั้นความสะดวกสบายจะตามมาโดยธรรมชาติในรูปแบบของสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่กล่าวมาแล้วเป็นสิ่งเริ่มแรกที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาความสะดวกสบายในการรับรู้ของความสงบภายในจิตใจ และยังคงมีความสะดวกสบายในการรับรู้ทางด้านกายภาพ เช่น สิ่งแวดล้อมแบบ Prosthetic ควรจะสะดวกสบายในรูปของอุณหภูมิ ผู้สูงอายุอ่อนแอต่ออุณหภูมิที่สูงมากกว่า ดังนั้นถ้าเป็นไปได้ สิ่งแวดล้อมแบบ Prosthetic ควรจะยังคงรักษาอุณหภูมิที่ดีอย่างสม่ำเสมอ เสียงรบกวน เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะต้องพิจารณา ผู้สูงอายุไม่ได้นอนหลับดีเหมือนคนหนุ่มสาว และสิ่งแวดล้อมที่มีเสียงรบกวนเป็นปัญหาที่ทำให้เลวร้ายยิ่งขึ้น

ชุมชน (The Community)

สิ่งแวดล้อมอันดับ 2 ซึ่งสำคัญต่อผู้สูงอายุคือชุมชน ที่เราได้พูดถึงไปแล้วว่า 95-96 % ของคนที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในชุมชน มีเพียง 4-5 % ของคนที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปอยู่ใน Nursing Home สำหรับชุมชนนั้น นักสังคมวิทยานั้นหมายถึงพื้นที่และผู้คนในแต่ละคนอาศัยอยู่

ใกล้ๆกัน และมีปฏิสัมพันธ์กัน ประเภทของชุมชนซึ่งแต่ละคนอาศัยสามารถได้รับผลกระทบที่นำ
 กล้วในชีวิตของแต่ละคน ดังจะยกตัวอย่าง 5 รูปแบบของชุมชนที่มีผลกระทบต่อการอยู่อาศัยของ
 ผู้สูงอายุ เช่น อาชญากรรม, การขนส่ง, สิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชน, การย้ายที่อยู่อาศัย
 และการแบ่งแยกกลุ่มอายุ และการรวมกลุ่มอายุ

อาชญากรรม (Crime)

ในทุกวันนี้ มีการศึกษาน้อยมากในการประเมินจำนวนอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับผู้สูง
 อายุ หรือผลกระทบของอาชญากรรมต่อผู้สูงอายุ (Clemente and Kleiman, 1976 : 207-210)
 ด้วยเหตุนี้ข้อมูลส่วนมากที่นักทราวิทยาสามารถนำมาใช้ในรูปแบบของ การสังหารใจ การสมมุติฐาน
 และการคาดเดาทางการศึกษา เหตุผลหนึ่งที่นักทราวิทยา ไม่รู้เป็นอย่างมากเกี่ยวกับอาชญากรรม
 และผู้สูงอายุคือ อาชญากรรมที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการรายงานจากผู้สูงอายุตามที่ Malinchak and
 Wright (1978 : 11-16) กล่าวว่า ผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากจะไม่รายงานการถูกลักทรัพย์ เพราะ
 พวกเขา รู้สึกว่าตำรวจจะไม่สามารถนำทรัพย์สินสมบัติกลับมาคืนให้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าสมบัติ
 นั้นไม่มีจุดที่สังเกตชัดชัดได้ว่าเป็นสมบัติของตนเอง และผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากไม่รายงาน
 อาชญากรรมเพราะพวกเขาไม่ต้องการให้คนอื่นรู้ว่าพวกเขาเป็นเหยื่อ ผู้สูงอายุจำนวนมากรู้สึกว่
 การยอมรับว่าพวกเขาตกเป็นเหยื่อ คนอื่นๆจะมองว่าพวกเขาเป็นคนที่ไร้ความสามารถที่จะอยู่ใน
 สังคม

อาชญากรรมเป็นการพิจารณาที่สำคัญในการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุได้รับผล
 กระทบจากอาชญากรรมมากขึ้นและการอยู่อาศัยด้วยความกลัวต่ออาชญากรรมมากกว่ากลุ่มอายุ
 อื่นๆ ความเข้าใจถึงสิ่งแวดล้อมที่มีอันตรายและน่ากลัว สามารถจูงใจให้ผู้สูงอายุรู้ว่า จะอยู่
 อาศัยอย่างไร พวกเขาอาจจะอยู่บ้านและตัดความสัมพันธ์ในสังคมกับคนอื่นๆ พวกเขาอาจจะ
 จำกัดการเดินทางไปช้อปปิ้ง และการเดินไปโบสถ์ พวกเขาอาจจะกลายมาเป็นคนกลัวคนแปลกหน้า
 ถึงแม้ว่าจะมีการจัดตั้งโปรแกรมการป้องกันอาชญากรรมสำหรับผู้สูงอายุขึ้น (See Young, 1976 :
 28-32; Brown and Rifai, 1976 : 38-42; Bradley, 1976 : 43-45) แต่เรื่องที่ได้ทำไปแล้วสำหรับ
 ผู้สูงอายุยังน้อยเกินกว่าที่จะสนองความต้องการพิเศษของผู้สูงอายุที่ Gross (1976 : 24-27) ได้ชี้
 ให้เห็นว่า ถึงแม้ว่ากรมตำรวจจะมีแผนกพิเศษที่จะดูแลคนหนุ่มสาวหรือผู้หญิง แต่ยังคงมีส่วนที่ดู
 แลผู้สูงอายุอย่างมาก (see also Beverly, 1975 : 137-150; Antunes, et al., 1977 : 321-327;
 Gubrium, 1974 : 245-250; Pope, 1976 : 48-51)

การขนส่ง (Transportation)

ในสังคมชาวอเมริกันมีระบบขนส่งที่เป็นเครื่องจักรกลที่ไว้วางใจได้มากมาย เพราะธรรมชาติที่กระจายอยู่ในสังคม เพราะพื้นที่ต่างๆที่ห่างไกลกัน รูปแบบของระบบขนส่งที่เป็นเครื่องจักรกลบางรูปแบบเกือบจะเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับแต่ละคน ถ้าพวกเขาต้องการที่จะออกไปมีส่วนร่วมในสังคม การขาดการขนส่งที่เพียงพออาจบีบบังคับให้แต่ละคนจำกัดการดูแลสุขภาพเพราะพวกเขาไม่สามารถไปหาหมอ ไปคลินิกหรือโรงพยาบาล มากไปกว่านั้นการขาดการขนส่งสามารถผลักดันผู้สูงอายุแต่ละคนให้แยกตัวออกจากสังคม และอยู่อย่างโดดเดี่ยวในสังคม

บางสังคมได้พยายามที่จะบริการการเดินทางของผู้สูงอายุโดยหลายวิธี วิธีหนึ่งคือการลดค่าโดยสารระบบขนส่งมวลชนระหว่างช่วงเวลาที่ไม่ง่ร่งตัวนวิธีอื่นๆคือการจัดแต่ละกลุ่มให้ผู้สูงอายุไปในสถานที่ที่กำหนดไว้ในวันที่กำหนด

การศึกษาเมื่อไม่นานมานี้โดย Cutler (1972: 383-389;1975 : 155-159) ได้สาธิตการเดินทางที่สำคัญที่เป็นความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ Cutler พบว่า 58 % ของผู้สูงอายุที่มีระดับคะแนนความพึงพอใจในชีวิตสูงด้วยการเดินทางด้วยพาหนะส่วนตัวบางประเภท ในขณะที่ 37 % ของ กลุ่มที่ไม่มีการเดินทางด้วยพาหนะส่วนตัวมีระดับความพึงพอใจในชีวิตสูง เขายังพบอีกว่าผู้สูงอายุที่ขับรถด้วยตัวเองมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าคนที่ไม่ได้ขับรถ Cutler (1972) ยังพบอีกว่าคะแนนความพึงพอใจในชีวิตจะต่ำสำหรับคนที่อาศัยอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางการบริการของชุมชน และคนที่ไม่มีพาหนะเป็นของตนเอง

ดูเหมือนว่าการขนส่งจะเป็นสิ่งที่สำคัญในการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ การขนส่งสามารถให้ความสามารถในการพึ่งพาตนเองแก่ผู้สูงอายุ และควบคุมการอยู่อาศัยของพวกเขา และด้วยการขนส่งที่เพียงพอ ผู้สูงอายุสามารถขยายโลกทางสังคมของพวกเขา การขาดการขนส่งที่เพียงพอเป็นการจำกัดและกักขังพวกเขา

สิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนและแหล่งบริการต่างๆ

(Community facilities and resource)

ภาพลักษณ์อื่นๆของชุมชนซึ่งมีผลกระทบต่อการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ คือการมีและไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือแหล่งบริการต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุ ที่เรากำลังพูดถึงไม่เพียงแต่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพิเศษสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ศูนย์กลางผู้สูงอายุ แต่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทั่วๆไป เช่น ร้านขายของชำ โรงพยาบาล หรือ ศูนย์กลางความบันเทิง

การขนส่งสำหรับผู้สูงอายุมักจะมีปัญหา ตามที่ Carp (1971 : 104-114) ได้ศึกษาไว้ว่าผู้สูงอายุไม่ชอบการเดินทาง Regnier (1975 : 295-314) พบว่าผู้สูงอายุไม่ค่อยกล้าที่จะออกไปข้างนอกไกลเกินกว่ารัศมี 6 ช่วงตึก จากบ้านของพวกเขาสำหรับความต้องการซื้อสินค้าและบริการ ด้วยเหตุนี้ถ้าชุมชนสามารถบริการความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งอำนวยความสะดวกและแหล่งทรัพยากรต่างๆจะมีอยู่หนาแน่นในพื้นที่เล็กๆที่ใกล้กับที่อยู่อาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่างที่ผู้สูงอายุต้องการคือ ป้ายรถเมล์ ร้านขายยา ร้านขายของหลายชนิด ศูนย์การแพทย์ ศูนย์ทันตกรรม ธนาคาร ไปรษณีย์ ห้างสรรพสินค้า ภัตตาคาร และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา บริการทางด้านกฎหมาย สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ศูนย์กลางผู้สูงอายุ โรงพยาบาล สวนสาธารณะ ห้องสมุด โบสถ์ และศูนย์กลางความบันเทิง แต่เป็นที่น่าสงสัยว่า เป็นเรื่องยากที่หลายประเทศส่วนใหญ่จะสามารถจัดหาแหล่งบริการเหล่านี้ให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่เล็กๆใกล้บ้าน

เป็นการเสริมบริการที่ได้กล่าวถึงไปแล้วข้างต้น ชุมชนสามารถจัดหาการบริการสนับสนุนแก่ผู้สูงอายุ บริการสนับสนุนคือการบริการที่ออกแบบเพื่อช่วยแก้ไขการลดความสามารถในการทำสิ่งต่างๆของผู้สูงอายุ การช่วยเหลือการสูญเสียความสามารถในการทำสิ่งต่างๆของผู้สูงอายุเป็นการบริการสนับสนุนโดยให้โอกาสแต่ละคนยังคงอยู่ในสังคมได้ ไม่เช่นนั้นผู้สูงอายุเหล่านี้อาจจะต้องเข้าไปอยู่ใน Nursing Home หรือ ศูนย์บริการผู้สูงอายุบางประเภท Blonsky (1973 : 189-196) ได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากเข้าไปอยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุ ไม่ใช่เพราะพวกเขาป่วยทางด้านร่างกาย แต่เป็นเพราะชุมชนขาดการบริการสนับสนุนที่จำเป็นสำหรับพวกเขาเพื่อที่จะยังคงสามารถพึ่งพาตนเองได้

การบริการหลายอย่างคือ การบริการรถโดยสาร องค์กรพัฒนาระดับพื้นที่ตั้งที่อยู่อาศัย การบริการอาหารส่วนกลาง และการให้ข่าวสารที่อ้างถึงปัญหาของแหล่งบริการต่างๆ โปรแกรมนี้มีประสิทธิภาพในการช่วยให้ผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากยังคงสามารถอยู่ในชุมชนได้ ไม่เช่นนั้นอาจจะต้องจำยอมเข้าไปอยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุ

Bricker et al. (1976 : 25-29) รายงานรูปแบบของการบริการสนับสนุนประเภทอื่นๆ สำหรับผู้สูงอายุ ที่เรียกว่า หน่วยบริการการแพทย์เคลื่อนที่ถึงบ้าน ส่วนใหญ่แต่ละคนมักจะไปอยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุ เพราะพวกเขาไม่ได้รับการบริการทางการแพทย์ที่จำเป็นที่บ้านของพวกเขา เพื่อแก้ปัญหาที่ทีมแพทย์ที่ประกอบด้วย แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ออกตรวจเยี่ยมผู้สูงอายุในบ้านของพวกเขา Bricker et al. ให้ข้อสังเกตว่าการเข้าถึงด้วยวิธีนี้ช่วยให้ผู้สูงอายุหลายคนยังสามารถอยู่ในสังคมได้ ไม่เช่นนั้นอาจจะต้องเข้าไปอยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุ การช่วยให้ผู้สูงอายุแต่ละคนอยู่ในบ้านของพวกเขาและจัดหาบริการทางการแพทย์ให้ นั้น จะมีผลในทางบวก อันดับแรกคือการบริการสนับสนุนชนิดนี้หมายถึงการชดเชยที่ประหยัดให้กับชุมชน และการช่วยให้ผู้สูงอายุแต่ละคนยังคงอยู่ที่บ้านของตนเองจะถูกกว่าให้พวกเขาเข้าไปอยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุ อันดับ 2 จะทำให้เตียงคนไข้ในโรงพยาบาลว่างเพียงพอในชุมชนและผู้สูงอายุสามารถอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคย ด้วยความมั่นใจว่าการดูแลทางการแพทย์จะมีให้เมื่อต้องการ

Bergman (1973 : 184-188) ได้ให้ข้อสังเกตว่าผู้สูงอายุมักจะถูกพบอย่างต่อเนื่องว่าเดินทางในทิศทางเดียวในเรื่องของที่อยู่อาศัย โดยเดินทางจากบ้านไปยังสถานดูแลผู้สูงอายุ เขาชี้ให้เห็นถึงทิศทางที่ย้อนกลับจากสถานดูแลผู้สูงอายุมาบ้านมักไม่ค่อยพบ เขารู้สึกว่านี่คือสถานการณ์ที่โชคไม่ดีที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ชอบที่จะอยู่บ้านของพวกเขามากกว่า เขาสังเกตว่าด้วยบริการสนับสนุนของชุมชน มันเป็นไปได้ว่าจะมีบางกรณีที่มีการเดินทางจากสถานดูแลผู้สูงอายุมายังบ้าน ในการศึกษาถึงผู้ป่วยที่ได้รับการปล่อยตัวออกจากสถานดูแลผู้สูงอายุ เขาพบว่าส่วนใหญ่สามารถอาศัยอย่างอิสระในชุมชนได้ถ้ามีบริการทางการแพทย์จัดหาไว้ให้ในชุมชน กลุ่มที่อยู่เองอย่างอิสระกล่าวว่า พวกเขาชอบความเป็นส่วนตัว อาหารของตัวเอง เพื่อน การมีส่วนร่วมในชุมชน และอิสระเสรีภาพ มีเพียง 10 % ที่กลับไปยังสถานดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งส่วนใหญ่ทำเช่นนั้นเพราะเหตุผลทางด้านสุขภาพ (See also Siegel and Lasker, 1978 : 293-300)

การแยกตัวออกจากสังคมและการรวมอยู่ในสังคมของผู้สูงอายุ
(Age segregation and age intergration)

ผู้สูงอายุควรจะอยู่ในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ หรืออยู่ในชุมชนที่มีกลุ่มอายุอื่น ๆ รวมอยู่ด้วยกัน เราได้กล่าวถึงว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุที่จะมีแหล่งบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกใกล้เคียงพวกเขาถ้าขาดการขนส่งที่เหมาะสม บางครั้งผู้สูงอายุจะหนาแน่นในพื้นที่ที่มีการบริการเหล่านี้

จากการศึกษาของ Sherman เรื่องสิ่งแวดล้อมที่ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับกลุ่มอายุอื่นๆ กับสิ่งแวดล้อมที่ผู้สูงอายุแยกตัวออกจากสังคม (1975a : 479-483, 1975b : 103-107) ซึ่งค้นพบดังต่อไปนี้

1. ผู้สูงอายุซึ่งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ผู้สูงอายุแยกตัวออกจากสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับกลุ่มอายุอื่นๆ ได้รับการช่วยเหลือจากลูกหลานที่เหมือนกัน
2. ผู้สูงอายุที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่อยู่ร่วมกับกลุ่มอายุอื่นมีแนวโน้มที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ลูกหลานมากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาี้ ปรากฏว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่อยู่ร่วมกับกลุ่มอายุอื่นอาศัยอยู่ใกล้ลูกหลานมากกว่า
3. ผู้สูงอายุแต่ละคนทั้งในสิ่งแวดล้อมแบบอยู่ร่วมกับกลุ่มอายุอื่นและสิ่งแวดล้อมแบบแยกตัวออกจากกลุ่มอายุอื่นมีรูปแบบการช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านที่เหมือนกัน
4. ทั้งกลุ่มที่อยู่ร่วมกับกลุ่มอายุอื่นและกลุ่มที่อยู่แยกตัวจากกลุ่มอายุอื่นๆ พบว่ายังมีความถี่ของการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างผู้สูงอายุกับลูกหลานมากเท่าใด ความถี่ระหว่างการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างผู้สูงอายุกับเพื่อนบ้านก็มากขึ้นเท่านั้น
5. ผู้สูงอายุแต่ละคนทั้งในสิ่งแวดล้อมแบบอยู่ร่วมกับกลุ่มอายุอื่นๆ และแบบแยกตัวจากกลุ่มอายุอื่นๆ จะพึงพอใจถ้าพวกเขาได้เลือกสิ่งแวดล้อมของพวกเขาเองตามความต้องการและความชอบของพวกเขา
6. ผู้สูงอายุซึ่งอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบอยู่ร่วมกับกลุ่มอายุอื่นมีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นค่อนข้างน้อย

7. ผู้สูงอายุแต่ละคนในสิ่งแวดล้อมแบบแยกตัวจากกลุ่มอายุอื่น ๆ มักจะมีความสัมพันธ์ต่อลูกหลานและญาติน้อยกว่า และพวกเขามีเพื่อนรุ่นน้องน้อยกว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบอยู่ร่วมกับกลุ่มอายุอื่น ๆ
8. ผู้สูงอายุแต่ละคนในสิ่งแวดล้อมแบบแยกตัวจากกลุ่มอายุอื่น ๆ มีเพื่อนใหม่มากกว่า และเยี่ยมเยียนเพื่อนบ้านและเพื่อนรุ่นเดียวกันมากกว่าผู้ซึ่งอยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบอยู่ร่วมกับกลุ่มอายุอื่น ๆ

Fishbein (1975 : 124-128) and Winiecke (1973 : 293-306) พบว่าผู้สูงอายุแต่ละคนที่พวกเขาได้ศึกษาชอบที่อยู่อาศัยแบบอยู่แยกตัวออกจากกลุ่มอายุอื่น ๆ เพราะปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ความเป็นเพื่อน
2. ระบบการตรวจตราดูแลและระบบเพื่อนสนิท
3. ความปลอดภัยและความสะดวกสบาย
4. กิจกรรมทางสังคมและการติดต่อสัมพันธ์
5. การปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น
6. ค่าเช่าที่ต่ำกว่า

Sherman et al. (1968 : 479-483) and Messer (1967 : 247-251) พบว่าขวัญกำลังใจของผู้สูงอายุที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบแยกตัวจากกลุ่มอายุอื่น ๆ สูงกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบอยู่ร่วมกับกลุ่มอายุอื่น ๆ Messer ให้ข้อสังเกตว่าผู้สูงอายุในสิ่งแวดล้อมแบบแยกตัวจากกลุ่มอายุอื่น ๆ มีระดับของการปฏิสัมพันธ์สูงกว่ากลุ่มที่อยู่ในชุมชนแบบอยู่ร่วมกับกลุ่มอายุอื่น ตามการศึกษาของ Sherman et al. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในสิ่งแวดล้อมแบบแยกตัวจากกลุ่มอายุอื่น ๆ กล่าวว่าคนอื่น ๆ ไม่ได้บีบบังคับพวกเขาให้มีส่วนร่วมในสโมสรและกิจกรรม และคนอื่น ๆ มักจะห่วงเรื่องของตนเองมากกว่า

Harel & Harel (1978 : 153-157) สรุปเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุของทางการดังนี้

1. จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นเพื่อให้การอยู่อาศัยในชุมชนดำเนินต่อไปได้
2. เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาเครือข่ายที่สนับสนุนการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3. อำนวยความสะดวกการบริการทางด้านสุขภาพและสังคม
4. สนับสนุนความเป็นดีอยู่ดีของผู้สูงอายุ

การศึกษาที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุของทางการ โดย Teaff et al. (1978 : 126-133) สรุปได้ดังนี้

1. ผู้สูงอายุที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบแยกตัวออกจากกลุ่มอายุอื่น ๆ มีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรบ่อยครั้งมากกว่า
2. ผู้สูงอายุในสิ่งแวดล้อมแบบแยกตัวออกจากกลุ่มอายุอื่น ๆ มีขวัญและกำลังใจสูงกว่า
3. ผู้สูงอายุในสิ่งแวดล้อมแบบแยกตัวออกจากกลุ่มอายุอื่น ๆ มีความพึงพอใจในที่อยู่อาศัยสูงกว่า

หนังสือที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแบบอยู่รวมกับกลุ่มอายุอื่นและแบบแยกตัวออกจากกลุ่มอายุอื่น ๆ ของผู้สูงอายุมีอยู่มากมายและดูเหมือนว่าจะแนะนำว่าไม่มีสิ่งแวดล้อมแบบใดที่จะดีที่สุดสำหรับผู้สูงอายุ มีทั้งภาพลักษณ์ที่ดีและเลวที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมแต่ละประเภท มากไปกว่านั้น ถ้าในฐานะของนักชีววิทยา เราให้ความสำคัญกับหลักความคิด เช่น ความพึงพอใจในชีวิต และขวัญกำลังใจ การมีลักษณะที่ต่าง ๆ กันของผู้สูงอายุ จะแนะนำได้ว่า สิ่งแวดล้อมทั้ง 2 ประเภท ควรจะเป็นข้อเสนอที่ยืดหยุ่นได้ของผู้สูงอายุ

Sherman (1975b : 479-483) สรุปว่าผู้สูงอายุสามารถพบความพึงพอใจทั้งในสิ่งแวดล้อมแบบแยกตัวออกจากกลุ่มอายุอื่น ๆ หรือแบบอยู่รวมกับกลุ่มอายุอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับว่าความต้องการของพวกเขาได้รับการตอบสนองหรือไม่

การย้ายที่อยู่อาศัย (Relocation)

การย้ายที่อยู่อาศัยเป็นสัจธรรมของชีวิตสำหรับผู้สูงอายุส่วนใหญ่ การซ่อมแซมเมือง, การก่อสร้างทางหลวง และการสูญเสียแหล่งทางการเงินและสุขภาพที่เลวลง มักจะทำให้การย้ายที่อยู่อาศัยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ในการทดลองทางการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า การย้ายจากบ้านไปสถานดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุที่สมัครใจไปมีอัตราการตายน้อยกว่าผู้สูงอายุที่จำยอมต้องย้าย การศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุแต่ละคนที่ไม่สมัครใจย้ายเข้าไปอยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุ

มีอัตราการตายมากกว่าคนที่ไม่ได้ย้าย และพวกเขายังพบอีกว่า โปรแกรมการเตรียมตัวก่อนการย้ายที่อยู่อาศัยช่วยลดอัตราการตายเป็นอย่างมากสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องย้ายในที่สุด พวกเขาตั้งสมมุติฐานว่า เหตุผลที่อัตราการตายลดต่ำลงเป็นเพราะ โปรแกรมการเตรียมตัวก่อนการย้ายช่วยให้ผู้สูงอายุแต่ละคนสามารถคาดเดาสีงแวดล้อมใหม่ของพวกเขา การศึกษาบ่งชี้ว่าผู้สูงอายุซึ่งย้ายโดยไม่สมัครใจต้องทนทุกข์ทรมานจากการลดความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุที่ย้ายโดยสมัครใจ

หลักบางประการในการวางแผนและดำเนินการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

(Lawton, M.P., 1975 : 54)

1. ลักษณะทางกายภาพของบ้านจะต้องสัมพันธ์กับเป้าหมายสูงสุดในการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ เช่น สถานที่ถูกสุขอนามัย อากาศถ่ายเทดี สิ่งแวดล้อมดี
2. สร้างสิ่งแวดล้อมที่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุแสดงออกถึงความสามารถของตนเอง เช่น กิจกรรมการออกกำลังกายประจำวันจะทำให้อายุยืนยาวขึ้น สร้างบรรยากาศให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในสังคม และแสดงออกถึงความสามารถเฉพาะตน
3. จัดสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนให้มีการปรับพฤติกรรมของผู้สูงอายุเมื่ออยู่ในสภาพที่ขาดรายได้เลี้ยงตัวเอง ควรมีบริการที่ช่วยเหลือผู้สูงอายุ เนื่องจากความสามารถของผู้สูงอายุในด้านต่างๆเสื่อมถอยลงไปและถูกปฏิเสธจากสังคม
4. เป้าหมายของการวางแผนควรจัดสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุในขอบเขตที่กว้างที่สุด จากการช่วยเหลือให้ชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้นแล้ว จนถึงการสนับสนุนอย่างสูงสุด

รูปแบบการบริการสำหรับผู้สูงอายุ

1. บริการอาหาร
2. บริการทางการแพทย์
3. การคมนาคมขนส่ง
4. การทำความสะอาดบ้าน
5. บริการทางสังคม
6. ดูแลในเรื่องการแต่งตัว การทำความสะอาดร่างกาย

การออกแบบบ้านพัก

1. สนองความต้องการทางด้านความปลอดภัย เช่น ห้องน้ำมีราวจับ , พื้นกระเบื้องไม่ลื่น, เครื่องทำน้ำอุ่นปรับความร้อนอัตโนมัติ, ฝักบัวแรงดันต่ำ, ก๊อกน้ำหรือปุ่มเปิดน้ำใช้การออกแรงที่เบามือ เป็นต้น
2. สัญญาณฉุกเฉินจากหัวเตียง หรือห้องน้ำ สำหรับเรียกขอความช่วยเหลือ ทั้งแบบ One-way และ Two-way
3. การออกแบบที่ส่งเสริมสุขอนามัย เช่นอากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างส่องเข้าถึง

รายละเอียดของแบบ

(Lawton, 1975 : 146-156)

1. ขนาดของห้อง ไม่มีการสำรวจข้อมูลเอาไว้ว่าขนาดไหนจะมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่ควรครอบคลุมทั้งหมด คือมีครัว , ห้องอาหาร, ห้องนั่งเล่น, และห้องนอน ห้องน้ำ เช่น 255 ตารางฟุต และ 350 ตารางฟุต (รวมห้องแต่งตัวและห้องน้ำ)
2. Living Room เป็นจุดศูนย์กลางของการอยู่อาศัย จึงควรเป็นห้องที่ไม่มีสิ่งกีดขวางหรือเฟอร์นิเจอร์เกะกะ ถ้าเป็นไปได้ควรใช้เตียงนอนเป็นพื้นที่แบ่งส่วน หน้าต่างในห้องควรมีขนาดใหญ่พอที่จะให้แสงสว่างและแสงแดดผ่านเข้ามาได้ พื้นที่นี้จะมีกิจกรรมต่างๆเป็นส่วนประกอบ เช่น การสนทนาและการบันเทิง อ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ นั่งเล่น ฯลฯ และควรมีเฟอร์นิเจอร์ที่เหมาะสม
3. ห้องครัว เตรียมอุปกรณ์ทำครัวให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสปรุงอาหารด้วยตนเอง เพื่อให้ไม่เหงาและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อาจเป็นไปได้ทั้ง Full-Fledge Kitchen และครัวแบบเปิด (Open Galley Affair) ซึ่งพบบ่อยใน Apartment แบบ Studio หรืออพาร์ทเมนท์ของคนโสด ควรพิจารณาถึงข้อจำกัดในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ภายในครัว เช่น เตา ตู้เย็น และอ่างล้างมือ สำหรับเตาควรมีโอกาสน้อยที่สุดที่จะทำให้เกิดเพลิงไหม้เมื่อใช้เป็นเวลานาน เตาไฟไม่ควรอยู่ในมุม และควรเป็นอ่างล้างมือแบบคู่ ด้านล่างของอ่างล้างมือควรมีที่ข้างใต้สำหรับรถเก้าอี้เข็น ตู้เย็นหรือลิ้นชักในครัว ควรอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม เพื่อผู้สูงอายุไม่ต้องก้มมากเกินไปซึ่งจะทำให้เสียสุขภาพหลัง สำหรับตู้เย็นควรมีพื้นที่แช่อาหารอย่างเพียงพอที่จะเก็บอาหารได้หลายวัน และควรทำสะพานไฟสำหรับปิดไฟเมื่อเลิกใช้

4. ห้องอาบน้ำ เป็นพื้นที่ที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้มากที่สุด ควรมีที่จับ (Grab Bar) ในห้องน้ำ โดยเฉพาะตรงฝักบัว และที่อาบน้ำ ควรมีสัญญาณฉุกเฉินในห้องน้ำที่ส่งสัญญาณไปยังห้องผู้จัดการอาคาร ฝักบัวควรเป็นชนิดแรงดันต่ำ สวิตช์น้ำอุ่นปรับอัตโนมัติ ก๊อกน้ำหรือปุ่มเปิดน้ำที่สัมผัสเบาแรง ประตูห้องน้ำควรที่จะเปิดได้ให้คนอื่นเข้าไปได้เมื่อเกิดอุบัติเหตุ ห้องน้ำไม่ควรที่จะเลิกเกินไปจนเป็นอุปสรรคในการเคลื่อนไหวของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะคนที่ใช้รถเก้าอี้เข็น ควรเป็นพื้นที่ที่ปราศจากของแหลมคม และพื้นผิวที่ลื่น
5. ห้องนอน เป็นห้องที่ใช้มากที่สุด จึงควรมีความเป็นส่วนตัวมากที่สุด ควรแยกเป็นสัดส่วนจากห้องอื่นๆ ห้องนอนไม่ควรที่จะเลิกเกินไป และควรที่จะเป็นห้องที่ส่งเสริมกำลังใจและให้ความหวัง ด้วยหน้าต่างและการมองเห็นวิวทัศนียภาพที่สวยงามและเคลื่อนย้ายได้ในบางโอกาส และไม่ควรรออยู่ในมุมใดมุมหนึ่ง ห้องนอนควรมีพื้นที่สำหรับโทรทัศน์ ผู้ที่อยู่เป็นคู่ควรมีพื้นที่ส่วนสำหรับเตียงคู่
6. ห้องแต่งตัว มีตู้เสื้อผ้า โต๊ะเครื่องแป้งและกระจก นักจิตวิทยาากล่าวว่าการที่ผู้สูงอายุได้ส่องกระจกดูตัวเอง จะทำให้มีสุขภาพจิตดีขึ้น โดยกระตุ้นคนสูงอายุได้รับรู้ถึงสภาพปัจจุบันของตนเอง เช่น ผมสีขาว, ใบหน้าเหี่ยวย่น, ตกกระ ทำให้ผู้สูงอายุได้รับรู้สภาพความเป็นจริงของตัวเอง
7. พื้นห้อง ควรเป็นพื้นที่ทำความสะอาดง่ายและไม่ลื่น
8. หน้าต่าง ไม่ควรสูงเกินไป ทำให้สามารถมองเห็นวิวภายนอกได้ง่าย และไม่ควรมืดเกินไปหรือลื่นเกินไป เพราะจะทำให้มีเสียงดังเวลาที่มีลมพัด และควรทำจากวัสดุที่แข็งแรงเพื่อความปลอดภัย
9. แสงไฟ มีสวิตช์ไฟอยู่ในจุดที่ผู้สูงอายุเปิดปิดสะดวก และควรมีแสงไฟจากภายนอกสอดส่องเข้ามาในกรณีไฟในบ้านเสีย เพื่อช่วยการมองเห็นของผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุมักมีปัญหาเรื่องสายตา ดังนั้นในบริเวณที่อยู่อาศัยจึงควรที่จะมีความสว่างทั้งในห้องน้ำทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน
10. ทางเดิน ควรจะทำราวสำหรับผู้สูงอายุจับ เพื่อช่วยเหลือตนเอง สำหรับคนที่ยืนไม่แข็ง

6. ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ย่อมมีผลกระทบต่อผู้สูงอายุเป็นอันมาก กล่าวคือนับวันผู้สูงอายุจะถูกทอดทิ้งมากขึ้น เมื่อผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง สถานสงเคราะห์คนชราจึงมีความจำเป็นมากขึ้น สถานสงเคราะห์คนชราจึงเป็นสถานที่ที่รองรับผู้สูงอายุที่ขาดผู้อุปการะหรือไม่มีที่อยู่อาศัยได้ การมีสถานสงเคราะห์คนชรา จึงมีข้อดีคือเป็นการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ไร้ที่พึ่ง แต่มีผู้ทำการศึกษาพบว่า ถ้ามีทางเลือกแล้วผู้สูงอายุจะต้องการอาศัยอยู่กับบุตรหลานของตน มากกว่า เพราะต้องการเห็นความเจริญผาสุกของลูกหลานในครอบครัว การแยกออกจากครอบครัวนั้นเป็นทางเลือกสุดท้ายที่ผู้สูงอายุพึงมี กล่าวคือ ไม่มีผู้สูงอายุใดต้องการปลีกตัวออกจากครอบครัว (แวนทิพย์ น.สุพร, 2518 : 29) ซึ่งสอดคล้องกับที่ พัทยา สายหนู (2524 : 93) กล่าวถึงการจัดสถานสงเคราะห์ให้แก่ผู้สูงอายุว่า นับเป็นมาตรการบรรเทา แต่ไม่สามารถชดเชย ทดแทนการสูญเสียทางจิตใจได้จริง แม้บริการสำหรับผู้สูงอายุจะจัดให้มีปัจจัย 4 ที่พร้อมมูลเพียงใดก็ตาม ก็ไม่มีความหมายเท่าความสัมพันธ์และเยื่อใยที่แสดงความรักใคร่ ประารถนา ยกย่อง นับถือ ที่เป็นการตอบแทนบุญคุณที่ผู้ใหญ่เคยทำให้ผู้เยาว์มาก่อน ไม่เป็นความสุข ความสำราญ ที่ได้จากการอยู่ร่วมกัน มีกิจกรรมร่วมกันกับคนรุ่นลูกหลาน เพื่อได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ต่างกันได้เกิดรสชาติของชีวิตที่ดีกว่าการอยู่ในกลุ่มของวัยเดียวกันเท่านั้น

นอกจากการที่ผู้สูงอายุ ประารถนาที่จะอาศัยอยู่กับลูกหลานมากกว่าที่จะอาศัยในสถานสงเคราะห์แล้ว จากการที่ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ทำให้ผู้สูงอายุมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ลดลง ประกอบกับลักษณะโดยธรรมชาติของผู้สูงอายุที่ก้าวไปทีชอบอยู่กับที่ ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง (กรมการแพทย์ 2526 : 25) ดังนั้นการที่ผู้สูงอายุต้องแยกจากครอบครัวเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชรา การที่ผู้สูงอายุต้องเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชรา ผู้สูงอายุต้องมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ซึ่งโดยปกติแล้วผู้สูงอายุไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นสถานที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ สิ่งของต่างๆ (กรมการแพทย์, 2526 : 25) นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังปรารถนาที่จะอาศัยอยู่กับบุตรหลานของตน มากกว่าที่จะเข้ารับบริการในสถานสงเคราะห์คนชรา ยกเว้นในกรณีที่มีความจำเป็นจริงๆ การต้องแยกจากครอบครัวไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ที่มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมเดิม เปลี่ยนแปลงกิจวัตรประจำวัน และบุคคลรอบข้าง จึงส่งเสริมให้เกิดความเครียดมากขึ้น และจะส่งผลสะท้อนถึงการมีคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วย

จากการศึกษาโครงสร้างของสถานสงเคราะห์ กับความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา 6 แห่ง ที่พบว่า โครงสร้างของสถานสงเคราะห์คนชราส่วนใหญ่ ดูเหมือนจะคล้ายโรงพยาบาลมากกว่าบ้าน คือ มีการควบคุมการออกนอกสถานที่ มีการกำหนดเวลาหลับตื่น เวลาอาหาร การเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความคับข้องใจ และจากการสอบถามผู้สูงอายุพบว่าเมื่อเข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชรา เขาต้องปรับตัวเป็นอย่างมาก ในเรื่องของเวลา อุปนิสัยต่างๆ ทำให้เขามีความรู้สึกสูญเสียความอิสระอย่างถาวรและสูญเสียสิทธิพิเศษในการเลือกอีกด้วย (Storie, 1982 : 555-559)

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวิจัยของ บัญชา บุรณสิงห์ (2539) เรื่อง "ความต้องการที่อยู่อาศัยในวัยสูงอายุของผู้ที่ทำงานบริษัทชั้นนำในกรุงเทพมหานคร" มีผลการวิจัยดังนี้

สำหรับความต้องการที่อยู่อาศัยใหม่นั้น กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งคิดจะซื้อที่อยู่อาศัยใหม่สำหรับเป็นบ้านพักผ่อน (บ้านหลังที่ 2) เพื่อให้ชีวิตนอกเหนือจากบ้านหลังปัจจุบัน และใช้ชีวิตเมื่อถึงวัยเกษียณอายุ ซึ่งเป็นความต้องการที่ไม่จำเป็นมากนัก ลักษณะบ้านที่ต้องการ คือบ้านเดี่ยวหรือสวนเกษตรในต่างจังหวัด ระดับราคา 750,000-1,500,000 บาท โดยทำเลที่ตั้งเป็นปัจจัยหลักในการพิจารณาเลือกซื้อ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะมีการจัดสร้างชุมชนผู้สูงอายุโดยเฉพาะและคิดว่าจะไปอยู่ถ้ามีชุมชนผู้สูงอายุที่ตนเองมีความพึงพอใจ โดยมีข้อพิจารณาเรียงลำดับ ได้แก่ การดูแลสุขภาพโดยผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ สภาพแวดล้อมที่สงบสุขและปลอดภัย สังคมเพื่อนบ้านที่อยู่ด้วยกัน และราคาบ้าน-ค่าบริการที่สมเหตุสมผล ลักษณะของชุมชนผู้สูงอายุควรเป็นบ้านกลุ่มชั้นเดี่ยว (Single-Store Cluster House) อยู่ในเขตปริมณฑล ควรซื้อเป็นกรรมสิทธิ์และอยู่คนเดียวโดยไม่มีผู้อาศัยร่วม ควรมีบริการด้านแพทย์พยาบาล อาหาร ทำความสะอาด ซักรีดเสื้อผ้า และรถรับส่งไปที่ต่างๆ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรมี ได้แก่ โรงพยาบาล-คลินิก สวนสุขภาพ ศูนย์กายภาพบำบัด สวนพักผ่อนและห้องปฏิบัติการ